

د ژوند رازونه

خوند - اند - پند

ژباړه او ليکوال

روح الله راجاوي
Ketabton.com

کال ۱۳۹۹

د ژوند رازونه

خوند - اند - پند

ژباړه او ليکوال

روح الله روحاني

د کتاب پېژندنه:

د کتاب نوم: د ژوند رازونه

ژباړه او ليکوال: روح الله روحاني

شمېره: +93 (0) 747502506

واتساپ: +93 (0) 775148889

برېښنالیک: roohullahrooha@gmail.com

سريزه

وخت په وخت، په بېلا بېلو کتابونو، انټرنیټي وېبپاڼو، مجلو او ورځپاڼو کې مې چې کوم څه لوستي، خوښ شوي مې دي او د پند او اند خبرې مې پکې تر سترگو شوي، نو هماغه وخت مې ژباړلي دي. دا کتاب د همداسې مقالو، کیسو او مطالبو یوه کوچنۍ ټولګه ده. د کتاب له دوو لیکنو ((د سینووه له کتاب څخه او د ژوند راز)) پرته نورې ټولې لیکنې، ژباړې دي. په پورتنیو دوو لیکنو کې ((د ژوند راز)) زما خپله لیکنه او ((د سینووه له کتاب څخه)) لیکنه بیا له همدې کتاب (سینووه) څخه کټ مټ را اخیستل شوې خبرې دي. کله به مې چې سینووه مطالعه کاوه، نو کومه خبره به مې چې ډېره خوښه شوه، په کتابچه کې به مې راسره ولیکله. وروسته مې بیا هغه ټولې خبرې کمپوز کړې او اوس دا دی ستاسې په وړاندې دي.

یوه یادونه چې ښه به وي بښنلیک یې وبولم دا ده چې دا لیکنې مې په بېلا بېلو وختونو کې ژباړلي او را ټولې کړې دي، له همدې کبله د ډېری لیکنو ماخذونه رانه هېر او لا درکه شوي، چې په دې برخه کې له لوستونکي د بښنې په تمه یم. البته هغه ماخذونه چې د بیا کتنې پر مهال به مې ذهن ته راغلل، هغه مې همالته له لیکنو سره یو ځای یاد کړي.

دا کتاب کوم علمي کتاب نه دی او نه په دې موخه برابر شوی، بلکې ډېری لیکنې یې تفریحي رنگ لري؛ خو ډاډه یم چې یوه لیکنه به هم داسې نه وي چې د فکر، پند او نصیحت یوه خبره و اشاره ونه لري.

په دې هیله چې د علمي سفر په جریان کې مو دا کوچنی کتابګی له داسې ذهني تفریح برخمن کړي چې څه نا څه علمي و فکري ګټه هم در ورسوي.

ستاسو

روح الله روحانی

د ((سینوهه)) له کتاب څخه

- پاک تشناب او یخو و گرمو اوبو حمام کول سړی ښکلی کوي.
- له هر پړاو وروسته د پلرونو علمونه زامنو ته لېږدول کېږي او زامن پرې نوي شيان ور زیاتوي او بیا یې خپلو زامنو ته سپاري.
- حقیقت بیانول ډېر سخت دي او خلک چمتو نه دي چې حقیقتونه واورې، آن که د دوی په گټه هم وي. په حقیقت کې د خلکو عقل له خرافاتو او چټیاتو سره روږدی شوی وي، له همدې امله هره چټي نظریه مني خو یو عقلي حقیقت نه مني.
- تر هغه چې انسان نوي شيان او پېښې نه وي لیدلې، ځان بشپړ گڼي، خو له هغه وروسته چې پوه شي، د هغه پر معلوماتو او علمونو سربېره په نړۍ کې ډېر نور علمونه او معلومات هم شته نو ځان ورته کوچنی ښکاري او همدغه وخت په خپل عیب پوهېږي. له همدې امله بې علمه او بې خبره کسان ډېر ژر مغروره کېږي، ځکه چې فکر کوي، په ټولو شيانو پوهېږي او په نړۍ کې تر ده لوړ او تکره بل څوک نشته. له همدې امله کله چې کورو یو نارینه یا ښځینه کبر لري او مور ته په تېټه سترگه کوري، باید پوه شو چې ډېر احمق او ناپوه دی او له دې کبله چې په څه نه پوهېږي او تجربه نه لري، نو ځان تر نورو لوړ گڼي.
- کله چې خلک ناروغه کېږي او په دردونو اخته کېږي نو بیا د ډاکټر ملتیا هم ورته مهمه نه وي، بلکې د دې پر خلاف دا وایي چې ایا ډاکټر تکره دی او که نه؟ درمنله کوی شي او که نه؟

- آس داسې يو ياغي ځناور دی چې لوی او فرمان نه منونکی دی. کله چې څوک پرې سپور شي نو د مخې دواړه پښې پورته کړي او سپور پر ځمکه وغورځوي، له همدې امله په مصر او سوريه کې خلک تل پر خره سپرېږي چې بې ازاره او فرمانبرداره دی او جنګي ګاډۍ په خره پورې تړي.
- هېڅ يو ټولواک په ازادۍ باور نه لري بلکې په دغو نومونو خلک غولوي چې خپل حکومت وکړي.
- يو ملت د پسونو د يوې رمې په شان دی او بايد هغوی په ځينو شيانو بوخت وساتل چې حکومت پرې وکړي شي.
- کله چې پر يوې کڅورې تېل وموښل شي، سوري يې بند شي او بيا پکې باد پوکړای شي نو کڅوره وپرسېږي، د کڅورې خاوند فکر کوي چې په لاس کې يې يو ستر شی دی، خو کله چې کڅوره سوري شي او باد يې ووځي نو کڅوره بېرته کوچنۍ شي.
- کله چې يو څوک په قدرت او شتمنۍ کې عادت شي نو بيا داسې مينه ورسره پيدا کوي چې د قدرت او شتمنۍ په لاره کې ځان هم قربانوي.
- کله چې انسان پوه شي چې بل غولولی شي امکان نه لري چې ترې تېر شي.
- که د بدۍ سزا په نېکۍ ورکړو، که څه هم له دې امله به بدې رامنځته شي خو تر هغې بدۍ به ډېره کمه وي چې وغواړو بدې په بدې سره جبران کړو.
- ښکلا د دې سبب کېږي چې د خلکو په منځ کې مينه پيدا شي او په يوه ملت کې که ټول نارينه او ښځې ښکلې وي، نو رخې او کينې نه پيدا کېږي.
- دا طبيعي چاره ده چې ناروغ اولاد په پلار ډېر ګران وي.

- کله چې د کار او له بې وزلو سره د مرستې او لاس نیوي مرکز د انسان له نظره ډېر وړوکی ښکاره شي، دلیل یې دا وي چې شتمني او تجملاتو د هغه روح تیاره کړی او د عاطفې سرچینه یې ور وچه کړې وي.
- ټیټ او ناپوه کسان چې پخپله پرتم او حیثیت نه لري، له بخیلۍ څخه په معتبرو او مخورو کسانو پسې خاندې. دوی فکر کوي چې په دې کار سره به خپل کمی او حقارت جبران کړي.
- پخوانۍ مسئلې نن سبا د توجیه وړ نه دي، د دې لپاره چې د انسان د عمر هر پړاو خپلې غوښتنې او اړتیاوې لري، باید له هغو سره سم عمل وشي.
- تېر وخت چې هر ډول وو، تېر شو، باید د نن ورځې لپاره فیصله او اقدام وشي.
- هغه ډول چې یو چینجی مېوه خوري او له دننه یې خرابوي د وخت تېرېدل هم لکه یو چینجی داسې دی چې تاندوالی او ښکمرغي له منځه وړي او که ظلم او بې عدالتي هم ورسره یو ځای شي، ښادي او ښکمرغه ډېره ژر له منځه ځي.
- انسان د خپلو احساساتو مریي وي، د هغه شي غلام کېږي چې مینه ورسره کوي، که هغه انسان وي، حیوان، نبات او یا جماد وي.
- کله چې د ((ولې؟)) پوښتنه نه وي، استبداد او زور واکي رامنځته کېږي، مشران له همدې امله د ((ولې)) پوښتونکي نه پرېږدي.
- د یوه ملت له زرونو څخه د خرافاتو لرې کول د یوه ستر هرم تر جوړولو هم سخت کار دی.
- هر څه چې د مینې په ګټه وي حتی که هغه درواغ هم وي، خوندور وي.

- د مقام او فرصت غوښتنه د بشر يوه طبيعي غريزه ده، که څه هم په ټولو انسانانو کې نشته خو په کومو کسانو کې چې شته، هغوی آرام نه پرېږدي.
- خلک غواړي د سترو کسانو مېرمنو پسې تر حده زياتې خبرې وکړي او تر هغه ډېرې يې بدنامې کړې چې په رښتيا دي.
- هنر داسې شی دی چې په دوستي او دښمني نه پوهېږي او کله خو داسې هم کېږي چې يو هنرمند د دښمني په حال کې داسې اثر وپنځوي چې په دوستي کې يې نه شي کوی.
- شتمني انسان ډارن، بې حیثيته او محافظه کاری ته جوړوي. شتمن سړی وېرېږي چې که له خطر سره مخامخ شي، نو خپله شتمني به له لاسه ورکړي او بېوزله به شي.
- مرگ له وېروونکي خوبه را وینېدل دي.
- که څوک ووايي زه ځان ډېر ښه پېژنم، بيا هم د دې وس نه لري چې ځان بشپړ وپېژني او کله نا کله به داسې کار هم وکړي چې وروسته نه شي پوهېدی ولې يې دغه کار کړی دی؟
- انسان فطرتاً په خيالونو کې ژوند کوي، تل راتلونکي ته هيله کوي او تصور کوي چې له پخوا څخه به ښه راتلونکی ولري، خو د انسان د بدبختۍ يو عامل دا دی چې له تېرو ترخو تجربو څخه درس نه اخلي او فکر کوي چې راتلونکی به په دې دليل چې لانه دی راغلی تر پخوا ښه وي.
- يو سړی له دې کبله چې نارینه دی، هېڅکله نه هوبسيارېږي او تل به ماشوم او لېونی وي.
- د يوه ملت ډله ييزه خوشالي په دې کې ده چې په گډه چيفې ووهي. بې له دې چې دلچسپي ولري، ولې نارې ووهي او د نارو په وخت کې څه وايي؟ د دې خبرې لامل دا دی چې کله يوه ډله په گډه نارې ووهي، ځان مضبوط او

پیاوړی احساسوي او تصور کوي چې د یوه سپېڅلي، گډ او مشروع هدف لپاره نارې وهي.

- کله چې په ژوند کې څوک د خوشالي هیله نه شي کوی، هغه نه ډارېږي.
- د نړۍ خلک دوه ډوله دي: یوه ډله د عمر له پیله تر پایه بې وزله پاتې کېږي. دوی نه شي کوی چې د نورو د تاوان له لارې او د هغوی د وینو په زبېنلو سره د بدایتوب لاره پیدا کړي. دوهمه ډله هغه کسان دي چې د خلکو په تاوان او د هغوی د وینو د زبېنلو له لارې یې د بدایتوب لارې چارې زده کړې دي، که دغه ډله کسان پخپل ژوند کې شل ځله هم خپله شتمني له لاسه ورکړي، بیا به هم شتمن شي، ځکه پوهېږي چې په څه ډول باید د نورو په زیان، دوی شتمن شي.
- کله چې یو ځناور یا وحشي حیوان مور شي، له نورو ځناورو سره بیا کار نه لري، مگر انسان چې وږی شي، بیا هېڅکله نه مېرېږي.
- انسان په ژوند کې ډېر کلونه له ملګري پرته پاتې کېدی شي، خو د مرګ په وخت یوه ملګري ته اړتیا لري، په تېره بیا چې یو ستر کس او پاچا وي.
- هغه کس چې زموږ نصیحت ته د بې پامۍ له امله بدبخته شوی دی، د دې بې پروایي سزا یې په خپلې بدبختۍ سره تېر کړې ده، موږ یې باید اوس ونه رتو چې ولې دې زموږ نصیحت ته پام نه دی کړی.
- یو پیاوړی کنهګار تر هغه له سزا خوندي وي چې قدرت ولري، خو کله چې کمزوری شو، بیا سزا ورکول کېږي.
- تر هغه چې انسان په یوه ستر کار لاس پورې نه کړي، ستره ګټه نه شي کوی او په سترو کارونو کې د تاوان احتمال ډېر وي.
- مرګ هېڅ درد نه لري. هر ډول درد او کړاو د ژوند له امله وي، نه د مرګ له امله.

- دلته څوک اعتراض نه کوي، ځکه خلک له لورې په تنگ شوي وو او ملت هغه خره ته ورته وو چې بار کړی یې وي او د متروکې او چوکې په زور په یوه ناپایه سرک روان وي چې د ډېرې ستړیا له کبله خپل خاوند په لغته هم نه شي وهي.
- د انسانانو تر منځ هېڅ توپیر نشته، ځکه چې ټول لوڅ پیدا شوي دي. د هېچا په هکله باید د هغه د پوستکي د رنګ، ژبې، جامو او ګانو پر بنسټ قضاوت ونه کړو، بلکې د انسان زړه ته باید وکتل شي او د هغوی د زړونو په اساس قضاوت وشي، ځکه خو یو ښه سړی تر بد غوره دی او یو هوښیار کس تر ظالم ښه دی.
- که غواړئ پوه شئ چې ولې ټول انسانان سره یو شان دي او یو پر بل غوره نه دي، هغوی د بدبختیو او د رنځونو په وخت وازمایئ او د هغوی په هکله قضاوت وکړئ.
- عدل او ظلم داسې شیان نه دي چې هغه له یو بله بېل کړو، په نړۍ کې داسې قاضي نشته چې د عدالت او ظلم ترمنځ توپیر وکړی شي.
- انسان داسې دی چې له خپل اوسني ژونده ناراضه وي او د تېر وخت ارمان کوي او یا فکر کوي، راتلونکی ژوند به یې تر ننني ژونده ډېر ښه وي.
- انسان له حقيقي پېښو څخه افسانې ته ډېره ترجیح ورکوي. د بېلګې په ډول یو کیسه ویونکی چې خوله خلاصه کړي او کیسه پیل کړي، نو خلک پرې را ټولېږي. دوی ښه گوري چې دغه کس پخپله په کوڅه کې په خاورو کې ناست دی، خو دوی ته چې وایي خزانې به ومومئ او شتمن به شئ، نو خلک یې پر خبرو باور کوي.
- انسان د پوهو کسانو د کتابونو په لوستلو نه اصلاح کېږي.

- ځينې وخت د يوه کس د ژوند پېښې د هغه له نوم سره داسې اړخ لگوي چې خلک فکر کوي، نوم د انسان په برخليک کې ستر رول لري.
- انسان چې هر څومره بېوزله شي، خو کله چې خپل ماشومتوب ته ستون شي، د خوشالي ډېر شيان پکې موندلی شي او له دې اړخه شتمن او بې وزلي سره ورته دي.
- شتمن هغه څوک نه دی چې سره زر ولري، بلکې هغه څوک شتمن دی چې په لږو قناعت وکړي.
- زموږ هر شی زموږ د افکارو زېږنده وي، هغه کسان چې لوړ فکرونه لري او چمتو وي چې خپل افکار په خپل وخت عملي کړي يو ستر انسان دی.
- په هغه ټاټوبي کې چې دومره خوشبويه او ښکلې ونې وي، هېڅوک بدبخته نه دي. خو کله چې د مريانو ټپي اندامونه مې وليدل نو پوه شوم چې دلته هم کم بختان پرېمانه دي.
- په عامو خلکو کې دغه خبره ډېره وي چې د عمر تېرېدل هېروي او دا نه په زړه کوي چې هر ماشوم لويېږي او د ځوانۍ پړاو ته رسېږي.
- يو رښتيني سړی له سختو حالاتو سره مخ کېږي، ځکه چې که رښتيا ووايي نور خلک پرې اعتماد نه کوي.
- کله چې انسان له يوه هوسي پاچا سره وي بايد احتياط وکړي ځکه چې د پاچا نظر ناڅاپه بدلېږي.
- تر هغه چې احمقان دوکه نه شي او تاوان ونه زغمي، هوبسياران به نه شي.
- کله چې يو کار بايد په بېره ترسره شي، هر څومره چې پرې لږ خبرې وشي، ښه به وي، ځکه د ډېرو خبرو له امله ستونزې راولاړېږي چې په خلکو کې وېرې او شک ته لمن وهي.

- کله چې انسان د بدني زحمت تر څنګ له روحي پلوه هم تکليف وکړي نو بيا ډېر ستومانه کېږي.
- هغه ملت چې له وېرې او رعب سره مخامخ شي، هغه پوخ ته ورته وي چې له جنګه وړاندې يې ماتې خوړلې وي.
- سم او حق هغه شی دی چې زموږ له خوښې سره سم وي او ناسم او باطل هغه شی دی چې زموږ له خوښې سره سم نه وي. حق هغه دی چې شتمن يې غواړي او ناسم هغه دی چې بېوزلي ورته گروهمن وي.

د ژوند راز

ژوند یوه لوبه ده او د دې سیالی لوبغاړي مور او تاسې یو. ځینې بريالي کېږي، خو ځینې بیا ماتې خوري. د ژوند سیالی له نورو سیالیو سره توپیر لري. هغه بریا چې مور یې په عادي سیالیو کې لاسته راوړو د ژوند له هغې سره رغنده فرق لري.

د عادي سیالیو له بريالیتوب نه هغه څه لاسته راوړو چې نورو راته ټاکلي وي، خو د ژوند له بريالیتوب نه هغه څه ترلاسه کوو چې مور یې هیله لرو او زموږ زړه غوښتي وي. د عادي سیالیو لپاره بنایي دومره زیار او هڅه ونه کړو، خو د ژوند سیالی را څخه تر وس زیاتې هلې ځلې غواړي ځکه زموږ هیلې او ارزوګانې ورې او عادي نه وي.

په دې سیالی کې به نه یوازې خپل او پردي له لاسه ورکوو، بلکې خپل ځان به هم له لاسه ورکوو.

بریا د انا له فنا سره تړلې. دواړه نه شي یو ځای کېدی، یو به خامخا له لاسه ورکوو.

له یوه عالم نه وپوښتل شوو چې د ژوندانه چارې مو ولې له عادت سره خلاف دي؟ ویې ویل: نه غواړم ورځنۍ چارې مې عادت وګرځي او خپلې موخې ته په رسېدو کې پاتې راشم.

د ژوندانه لپاره ارزو او اراده خورا اړین دي. که ارزو نه وي، اراده نه شو موندلی. او که اراده ونه لرو، بريالیتوب به مو په برخه نه شي. په ژوند کې د بریا راز د ځنګیزو او آرو چارو له یو بله بېلول او آرو کارونو ته لاس اچول دي.

غر

يوه ورځ پلار او زوی د غرونو په منځ کې يو چهرته روان وو. ناڅاپه هلک ولوېد، له خولې يې کريغه ووته: آه...

له مقابل لوري هم د ((آه)) غږ راغی، ماشوم په دې کار ډېر حيرانه شو.

چيغه يې وکړه: ((ته څوک يې؟))

له هغې خوا غږ راغی: ((ته څوک يې؟))

ماشوم په لور غږ وويل: ((زه درسره مينه لرم!))

له بل لوري غږ راغی: ((زه درسره مينه لرم!))

ماشوم بيا چيغه وکړه: ((لوده، بې عقله!))

له هغې خوا هم غږ راغی: ((لوده، بې عقله!))

ماشوم نه پوهېده، چې څه روان دي. له خپل پلاره يې پوښتنه وکړه: پلاره! دا څه دي؟

پلار وخنډل او په لور غږ يې وويل: ((ته اتل يې!))

له بل لوري هم همدا غږ راغی: ((ته اتل يې!))

زوی يې بيا هم پوه نه شو، پلار يې خواته ورغی او ورته يې وويل: ((زويه! خلک دې ته ازانکه وايي، خو همدا د ژوند حقيقت دی. څه چې مور کوو يا وايو، زموږ ژوند هماغه څه را کوي. خبره به داسې درته را لنډه کړم چې ژوند زموږ د خپلو کړنو انعکاس دی. که غواړې چې نړۍ مينه در کړي، نو په خپل زړه کې دې مينه پيدا کړه. که غواړې لوبډله دې پياوړې او ځواکمنه اوسي، ځان پياوړی او ځواکمن کړه. زموږ دا اړيکه په هر څه کې په همدې ډول ده، د ژوند په ټولو برخو کې. ژوند به هغه څه در کړي چې تا ژوند ته ورکړي وي. ژوند يوه پېښه يا حادثه نه ده، بلکې ستا خپل انعکاس دی.))

بخيل

وايي په يوه كلي كې يو ډېر بخيل سړی اوسېده. ده هر هغه څه چې لرل، وپلورل او د سرو زرو يو څراغ يې پرې واخيست. يو كډی يې وکيند او دا څراغ يې پکې خښ کړ. بخيل سړی به هره اونۍ راته، کډی به يې را لوڅ کړ، څراغ به يې را وايست، په لاس کې به يې تاو را تاو کړ، بېرته به يې په کډي کې کېښود او کډی به يې په خاورو پټ کړ. څه وخت همداسې تېر شو، يوه ورځ يوه غله دا بخيل سړی وليد چې کډی يې راوسپړه او يو څه يې ترې را و ايستل او بېرته يې پټ کړل. د دې لپاره چې وويني چې دې سړي څه پکې اېښي دي، ورغی او کډی يې را لوڅ کړ، ويې ليدل چې د سرو زرو څراغ دی. څراغ يې ور واخيست او کډی يې بېرته په هماغه ډول پټ کړ. يوه اونۍ وروسته بخيل سړی بيا راغی، کډی يې را لوڅ کړ، خو څراغ يې پکې ونه موند. په زوره زوره يې چيغې کړې، سر شکوونۍ يې جوړ او رمارې يې پيل کړې. گاونډي د ده چيغې واورېدې. د دې لپاره چې وگوري څه شوي، د بخيل سړي کور ته ورغی. بخيل سړي ټوله كيسه ورته تېره کړه. گاونډي ورته وويل: ژاړه مه، زه به يو چل در وښيم. لاړ شه. يوه تېره راوړه او په همدې کډي کې يې خښه کړه. هره اونۍ ورته راځه او همدا تېره گوره او بېرته ځه، ځکه تا ته سره زر او تېره څه توپير لري، ته خو هسې هم گټه نه ترې اخلي. لکه له خپلو سرو زرو دې چې دا دومره کاله هېڅ گټه وا نه خيسته.

مینه

دا کيسه د اوس وختونو نه ده، پخوانۍ کيسه ده. يو ځل يوې نجلی د خپل پلار طلايي رنگ کاغذ چې ډالی پرې پسولل کېږي، ضايع کړ. پلار د خپلې لور په دې

کار دېر زیات خفه شو او ویې وهله. په پلار یې پیسې گرانې وې او دېر زیات پرې خفه وو.

په هر حال، پلار یې د ونې لاندې ناست وو، لور یې ورته راغله او یوه ډالی چې په بنایسته کاغذه کې یې پېچلې وه، خپل پلارته ورکړه. پلار یې سخت خوشاله شو او خفکان یې له منځه ولاړ، خو کله یې چې ولیدل، په قوتي کې هېڅ هم نه وو او یو تش ډبلی وو، نو غوسه او قهر یې لاپسې زیات شو او لور ته یې په غوسه کې وویل: نه پوهېږې چې کله څوک یو چاته ډالی ورکوي، په منځ کې یې باید یو څه وي. نجلی، په ژرغوني غږ چې سترگې یې هم له اوبسکو ډکې وې، وویل: پلاره، نه یې وینې؟ ډبلی تش نه دی، ما ستا لپاره خپله مینه پکې ایښې ده او دا ټوله مینه ستا لپاره ده. پلار یې په خپل کار پښېمانه شو. خپله لور یې په غېږ کې تینګه ونيوله. د خدای کارونه دي، لور یې یو څه وخت وروسته مړه شوه. د نجلی پلار به دا ډبلی هر وخت د خپل بالښت لاندې ایښی وو، ورته کتل به یې او له سترگو به یې اوبسکې روانې وې. کت مټ همداسې، زموږ ملګري، زموږ د کورنۍ غړي او زموږ خدای له موږ سره دېره زیاته مینه لري، په ښکاره نه راته برېښي، خو که ورته خیر شو، دېر څه شته چې د هغوی مینه پکې لتولای شو.

باد اولمر

وايي یو وخت د باد او لمر تر منځ جنجال شو. باد ویل: زه له تا څخه زورور یم. لمر ویل: نه زه پیاوړی یم. په همدې وخت کې دوی یو لاروی ولید چې ځان یې په یوه پتو کې پېچلی وو. دواړو پرېکړه وکړه چې که هر چا له دې لاروي څخه پتو ایسته کړ هغه پیاوړی ده. دواړه په دې خبره رضا شوو.

باد وويل لومړی زه زور ازمايم. باد خپل ټول زور وواهه چې له لاروي پټو وتبستوي او لرې يې ترې وغورځوي. مگر باد چې څومره زور واهه، هماغومره لاروي خپل پټو کلک نيولی وو، لنډه دا چې باد خپله ټوله هڅه وکړه خو بريالی نه شو.

د لمر نوبت راغی. لمر ورو وموسل. لاروي د گرمۍ احساس وکړ پټو يې له ځانه لرې کړ او په لاس کې يې ونيو. لمر لږ نور هم وموسل او موسکا يې ورو په ورو گرمېده، په پای کې لاروي بيخي ډېره گرمي احساس کړه او فکر يې وکړ چې نور نو پټو ته اړتيا نه لرم او ايسته يې وغورځاوه. په دې ډول لمر له باد څخه زيات پياوړی شو.

پنډ: په زور هغه څه نه شي تر لاسه کېدای، چې په مسکا لاسته راتلای شي.

بازاوتوپان

آيا پوهېږئ کله چې توپان راځي نو باز مخکې له مخکې لا په دې پوه وي چې توپان به کله راځي؟ د توپان له راتلو مخکې باز يوه لوړ ځای ته ځي او د باد راتلو ته په تمه وي. کله چې توپان راشي، باز خپلې وزرې داسې وغوروي چې توپان يې له ځانه سره والوزوي او د توپان له پاسه الوتنه پيل کړي. کله چې توپان ښکته ځي، باز د توپان له پاسه وي. توپان نه شي کولای چې باز له ځانه سره بل ځای ته يوسي. د توپان په وسيله باز کولای شي چې په آسانی سره لوړو لوړو غرونو ته ورسېږي. باز د هغو بادونو په واسطه چې توپان يې له ځانه سره لري، بره خواته ځي.

کله چې د ژوند توپان په مور راشي او توپان ووينو، کولای شو د همدې توپان له پاسه الوتنه وکړو. که مو په خدای پوره باور او ايمان وي، نو توپان نه شي کولای چې مور ته کوم تاوان ورسوي. مور کولای شو د خدای په مرسته د توپان له پاسه حرکت وکړو. خدای مور ته دا توانايي را کړې چې د توپان د بادونو له پاسه حرکت

او الوتنه وکړو، هغه توپان چې له خانه سره ناروغي، ماتې، خفگان، تاوان او ضررونه راوړي، مور کولای شو پر هغو برلاسي او بريالي شو.

د مور ورځ

يو سړی د گلانو پلورنځي ته ودرېد، غوښتل يې چې د خپلې مور لپاره يو گل واخلي. د سړي مور له ده نه دوه سوه ميله لرې اوسېده. له موټره را کوز شو، خو ويې ليدل چې يوه وړه نجلی د گلانو د پلورنځي دباندي ناسته ده، ډېره خفه او غمجنه ده. سړی د هغې څنگ ته ورغی او په مينه يې ترې وپوښتل: ولې خفه يې؟

هغې وويل: غواړم مور ته مې يو گل واخلم، پنځه اويا سپنټه لرم او گل په دوه ډالره ده.

سړي ورته وويل: راځه.

پلورنځي ته ننوتل او د نجلی لپاره يې يو گل واخيست، خو د خان لپاره يې وانه خيست. نجلی ته يې وويل: آيا کولای شم تا تر خپله کوره په موټر کې ورسوم.

وړه نجلی خوشاله شوه، ويې ويل: هو، ته به هم له ما سره زما مور ته ورشې.

دواړه په موټر کې کېناستل، يوه هديره را ورسېده.

نجلی وويل: موټر ودرره، بس همدلته.

نجلی له موټره بښکته شوه او په منډه ورغله په يوه قبر يې هغه گل کېښود.

سړي چې دا ولېدل په سترگو کې يې اوبسکې راغلي او په چټکۍ بېرته راغی، د کلانو پلورنځي ته. د کلانو يوه بڼکلي کېدی يې واخيسته او دوه سوه ميله سفر يې وکړ او هغه کلان يې خپلې مور ته ور ورسول.

د بېلتون فلسفه

د اپرېل بڼکلی او روڼ سهار دی. د لمر وړانګې له نويو غوړېدونکيو غوتيو سره لوبې کوي او د گلبن اوسېدونکي د سهارني نسيم له عطرينو وړمو خمار خمار دي.

څلور خواوو ته د ډاډ پېر ده او د نوي ژوند خوږوالی دی.

خو آه، زه! زما ژوند خو اوس هم يو بې نوره سهار ته ورته دی. چوپ او غمجن، لکه له حد نه زيات د غوړېدلي گل پانې چې خوږې ورې وي.

له تا پرته! بڼکلی گلبن راته سپېره بڼکاري او د سهار بڼايسته او گلالي څېره راته مراوې برېښي.

په نړۍ د مازديکر سوروالی خپور شو. لمر د خرما تر ونې شاته پټېږي او په هوا کې کيف او خوند را ټول دی.

په هر شي د ژوند لړزا راغلي لکه د باد په نرمو وړمو چې د ونو پستې خانګې نڅا کوي.

خو زما لپاره خو دا ماښام هم، د مني له غمجن مازديګره کم نه دی. داسې احساس کوم لکه ذره ذره چې په خپل جانان کې دوه وي او د نړۍ گلبن بې نوره دی... غوتۍ ژاړي او پانې په غم اخته دي.

له تا وروسته ماته هر خوند له درده ډک ښکاري او د احساس له کړاوونو څخه تیت او پاشلی یم.

په شنه اسمان شوخ ستوري ځلېږي. سپورمی د سیند له څپو سره پټ پټانی کوي. د هغې رڼا ډاډ بښونکې او روح خوشالوونکې ده.... خو نه پوهېږم، ولې؟ ماته دا محفل تیت ښکاري او د سپورمی ښکلې څېره د خړې شپې د چوپتیاوو کلی او د خفکانونو استوګنه ده.

له تا وروسته زما د جذبو احساس رژل شوی. اوس یو بې کاره موجود دی او د لېوني د خوب په څېر یوه پرېشانه اروا.

د لټون فلسفه

د شپې په چوپتیا کې، هغه وخت چې په دېواله سیوري په خوځښت راشي لکه وېروونکي پېریان چې پرې ګرځي را ګرځي او د اغزنې ونې له منځه په یوه اواز چيغې او غوغا پیل کړي.

ژېړه سپورمی په کفن کې د نغښتي جسد په څېر ښکاري او ستورو د ورېځو پردې ایسته کړې او په غمجنو سترګو را ګوري.

نو زما روح د خیالي نړۍ په لارو د الوتلو لپاره ناکراره شي او په نا مریي درو کې تا لتوي.

خو آه! هغه هلته تا ونه مومي او نه هم ستا د پښو کومه نښه وي چې ستا استوګنه ترې په ډاګه شي.

آه! زما اروا! ستومانه، ماتې خورلې او رتل شوې بېرته را وگرځي.

بيا! كله چې د خوب ښكلې ملكه ما په خپله غېږه كې ور پټ كړي تر څو د ژوند ستوماني د څو شېبو لپاره هېرې كړم او تريخوالي يې له ياده وباسم.

خو آه! زما بخته! چې د ناهيلې اروا، ارمان خو اوس هم په كرار نه دي. هغه ستا په لتون كې په فضا كې الوخي را الوخي. د هغه بې وطنه مرغه په څېر چې د اوسېدو هېڅ ځای نه لري!

په هر كونج كې لتون كوي. خو آه! ته خو هېچېري هم نه ښكاري او نه ستا كومه خاطره پاتې ده! هغه په خپلې بدمرغۍ دومره ناكراره شي لكه د ساز په خاموشو تارونو كې غږېدونكې نغمه!

او بيا! زما ناهيلې او غمجنه اروا! ماتې خورلې بېرته را وگرځي.

محفل ستا د خواږه ياد په اسرې او ستا د بېرته راتك په تمه وي!

د وخت فلسفه

د زمانې له اوښتونونو او پېچلتياوو بې پروا روان دي. په خپل ځان كې ورک ورک او په خپل ځان كې ډوب! نه په نن كې د ده لپاره څه رابښكون شته او نه له سبا سره كومه لهوالتيا لري؛ بس د فكر او خيال يوه ادا ده چې د يوه ناوسه بدن لپاره د روح ډاډ او د ژوند وروستی تم ځای دی.

د پسرلي له مستی ډک سهار وي او که د مني بې کيفه غرمه! د ناروغ فرياد وي لکه خفه موسم او که د مني د پانې په خېر مراوی چاپېريال وي؛ هغه له دنيا او مافيا څخه ناخبره روان وي، د باد د څپو په خېر! اوس راغی او اوس بېرته ورک شو.

په کوچني پېتي کې يې کلوريني خنداوې پټې دي او د اضطراب برېښناکانې پکې نغښتې دي! د اسرې څپې دي او د ناهيلی څاڅکي! له هغه سره د اسوبلو لوکي هم شته او د خوشاليو زېرمې هم.

دېر کله داسې احساسوم چې طبيعت يې په سينه کې د زره پنځول هېر کړي که نه نو دومره بې حسي، داسې بې پروايي چې نه يې د اوبښکو توپان په غم لړلای شي او نه يې د خوشاليو انبارونه خوشالولای شي.

خدایه، په ساعتونو په همدې فکرونو کې يم چې اخر رښتيني خوښې يې په څه کې ده.

د سهار له لمر سره يو ځای يې سفر پيل شي. د غرمې په سوځوونکي لمر کې هم دوام لري او د ماښام په خړه هوا کې کله چې ټول خپلو خپلو کورونو ته روان وي، د نړۍ په پراختياوو کې را تاوېږي. د شپې د تيارو په سيورو کې الوت کوي او د هغه مرغه په خېر چې هېچېرته يې هم د ټيکاو ځای او خاله نه وي.

خو له دې توپيرونو سر بېره نازکخيال شاعر ورته په تمه او اديبان ورته سترگې په لار وي.

که څوک خوشاله وي او که غمجن او ولاړ! د هر چا لپاره د شوال د مياشتې غونډې راځي. د سندري په خېر خور او د بودی د ټال په خېر له تېر ايستونکو ښکلاوو سره.

او زما لپاره خو د هغه غږ! له هغه زرین ساز څخه کم نه دی چې د سهار په ښکلي وخت کې په عبادت ځايونو کې غږېږي. د هغه د پښو په ښکالو د روح ويده سازونه په کړنگېدو شي او د هغه راوړې پانې نيمايي ديدن وي.

خدایه! زما لپاره خو دا شتمني له نړۍ څخه هم گرانبيه ده او د ژوندانه د ستومانیو غوره درملنه ده.

وخت

يو زور عمر خورلی انځور دی. په لاسونو کې يې د بناپېريو غوندي وزرې دي ته وا په هوا کې الوتنه پرې کوي. په يوه لاس کې يې د ساعت هينداره نيولې چې د نړۍ خلکو ته پرې د خپل تک خبرداری ورکوي. او په يوه لاس کې يې لور دی چې د خلکو د هيلو او ارمانونو کړوندي او د ژوند شېبې پرې رېبي. يا ظالم وينه بهوونکی دی چې په خپل تک کې پر هېچا هم زړه نه خوړوي. په خپل سر يوه کوڅی لري، هغه چې هوبسياران دي را وبه يې نيسي. خو د نورو کوڅی شاته وي، د ده کوڅی بيا مخې ته. په دې کې نغوته دې ته ده چې تېر شوی وخت د چا لاسته نه راځي؛ هو، هغه چې څيرک او وړاند-ليدونکي دي، که يې مخکې لا را ودروي، نو وبه يې دروي.

د قومونو فلسفه

قوم د هغو بېلا بېلو اخلاقو، عقیدو او افکارو لرونکو وگړو ټولگه ده چې یوه معنوي اړیکه یې له یو بل سره تړي... هغه معنوي اړیکه چې له اخلاقو زیاته قوي، له عقیدې زیاته ژوره او له فکر زیاته مهمه وي.

کله کله د دین یو والی د دې اړیکې یو تار وي خو دا تار دومره قوي نه وي چې نورې قومي اړیکې له منځه یوسي. هو، که دا اړیکې سولېدلې او کمزوره وي لکه په ځینو ختیځو هېوادونو کې چې لیدل کېږي، نو بیا جلا خبره ده.

کله د ژبې یو والی د دې اړیکې بنسټیز علت وي، خو ډېری داسې قومونه شته چې په یوه ژبه خبرې کوي، مگر د سیاست، حکومتي نظام او ټولنیزو اندونو له مخې د هغوی تر منځ ژور اختلاف وي.

کله دنیوي یو والی د دې اړیکې بنسټ وي، خو په تاریخ کې داسې بېلګې بې شمېره دي چې له مخې یې مور ثابتولای شو چې بېلا بېلې هم-پښته قبیلې له یو بل څخه بېلې شوې او دا بېلتون د خپلمنځي شخړو، جنګونو، جګړو او په پای کې د زوال او فنا علت ګرځېدلای.

او کله مادي کتې د یو والي لامل وي چې خپلوي پکې نغښتي وي، خو ډېری داسې ډلې شته چې هېڅ مادي کتې نه لري پرته له نفسانیت او شخړو څخه.

ښه! نو بیا دا قومي اړیکه څه شی ده؟ او هغه کومه ځمکه ده چې د قومونو بتان پکې رامنځته کېږي؟

د قومي اړیکې په لړ کې زما یوه رایه دا ده چې مفکرین یې له دې امله عیبجنه ګڼي چې اصول او پایلې یې له محسوسو چارو سره اړیکه نه خوري.

په هر حال زما نظر دا دی چې:

هره قبيله يو ټولنيز نفس وي چې د خپل جوهر او طبيعت له مخې له انفرادي نفس سره ورته والی لري. دا ټولنيز نفس د خپل وجود لپاره د قبيلو وگړو ته اړمن دی لکه څرنګه چې ونه د خپل ژوند لپاره اوبو، خاورې، رڼا او تودوخې ته اړتيا لري، خو بيا هم له قبيلو څخه خپل يو خپلواک وجود لري او د هغه يو ځانګړی ژوند او بېله اراده وي. خو لکه څرنګه چې زما لپاره د دې زمانې تشخيص او ټاکل ستونزمن دی چېرته چې انفرادي نفس پيدا کېږي، همدارنګه زما لپاره د هغې زمانې تشخيص او ټاکل هم سخت دی چېرته چې اجتماعي نفس رامنځته کېږي، مګر بيا هم دا اړينه ګڼم چې مثلاً د مصر قوم د نيل په غاړه د لومړني حکومت د بسنت له اېښودلو څخه لږ تر لږه پنځه سوه کاله مخکې را څرګند شو او له همدې اجتماعي نفس څخه مصر په خپلو ټولو فني، مذهبي او اجتماعي څرګندونو کې مرسته واخيسته.

کوم څه چې ما د مصر په اړه وويل هماغه د اشور، ايران، روم، عرب او داسې نورو نوو قومونو په اړه هم صدق کوي.... له نوو قومونو څخه زما موخه هغه قومونه دي چې له منځنيو پېړيو څخه وروسته منځته راغلي دي.

ما ويلي دي او سم مې ويلي دي چې اجتماعي نفس يو ځانګړی ژوند لري او لکه څرنګه چې د هر ساکنین يو ټاکلی عمر وي په همدې ډول د اجتماعي نفس لپاره هم يو وخت وي چې له هغه څخه تجاوز نه کوي. او لکه څرنګه چې شخصي وجود له ماشومتوبه تر ځوانۍ، له ځوانۍ تر مشرتوب او له مشرتوب تر سپين ږير توب پورې له بېلا بېلو پړاوونو څخه تېرېږي، په همدې ډول د ټولنيز نفس وجود هم د خوب له بوج څخه وارخطا سهار را پاڅي؛ ورپسې د لمر له وړانګو څخه د غرمې تر رڼا پورې يون کوي او د بېزارۍ په جامو کې د ماښام تر رڼا ښکاره کېدو پورې روان وي؛ په پای کې د شپې په چوپتيا کې د خوب ژور والي ته ورسېږي.

یونانی قوم، د مسیح ع له زېږېدو څخه زر کاله وړاندې راوینس او له میلاد نه پنځه سوه کاله وړاندې له عروج او پرتم څخه یوې خواته شو، خو کله چې د مسیح ع وخت راغی او د بیا بیا پاڅېدو له خوبونو څخه ستړی او ستومانه شو؛ نو له تلپاتې خوبونو سره د غاړه غړۍ کېدو لپاره د خوب ځای ته ورسېد.

عربي قوم د اسلام له راتلو نه درې سوه کاله مخکې منځته راغی او په همدې زمانه کې یې د خپل شخصي وجود احساس وکړ تر دې چې کله د اسلام پیغمبر مبعوث شو نو عربي قوم د یوې بلا غوندې را پورته شو او د توپان په څېر یې هر هغه شی له منځه یو وړل چې په لاره کې یې د خنډ په څېر راتلل او بیا چې کله د عباسي خلفاوو دور راغی نو په هغه زر-پښه-لرونکي تخت کېناست چې یوه پښه یې په هند او بله یې په اندلس کې وه. خو کله چې د پرمختګ لمر یې په ډوبېدو شو او مغل قوم راڅرګند شو او له ختیځ څخه تر لویدیځ پورې خپور شو نو عربي قوم له خپلې ویښتیا څخه په تنګ شو او ویده شو او خوب یې دومره ژور خوب نه وو، سپک او معمولي خوب وو، څرنګه چې زه په ډاډ سره وایم چې هغه به بیا را ویښېږي او د هغه ټولو ځواکونو څرګنداوی به کوي چې د دې قوم تر نفس شاته پټ پاتې دي، کټ مټ هماغسې لکه رومي قوم چې د اټالوي غورځنګ په زمانه کې د رنسانس په نوم مشهور شو، بیا ځلې را وینس شو او وینس فلورنسا او میلان کې یې خپلې هغه دندې بشپړې کړې د کومو پیل یې چې د توتاني قبیلو له یرغل څخه کړی وو.

په تاریخ کې چې څومره قومونه لیدل کېږي په هغو کې تر ټولو زیات عجیب او نا آشنا قوم د فرانسویانو دی چې د رامنځته کېدو یې دوه زره کاله کېږي خو تر اوسه پورې د ځوانۍ په زړه را ښکونکي پېر کې دی. په دې قوم کې نن هماغه د فکر لور والی، د لید چټکتیا او په علم و هنر کې پراختیا شتون لري چې د تاریخ په هر پېر کې یې د کمال پانګه وه، بلکې مبالغه به نه وي که وویل شي چې په دې خصوصیاتو کې یې څرګند پرمختګ کړی او لایې هم کوي.

فردوا، کاریر، شنیا، هیوگر، رینا، راسد، سیمونو او له دوی پرته د نولسمې پېړۍ ټول فرانسویان د هنر، علم او خیال پر اساس د نړۍ پر هر بل لوی شخصیت باندې برلاستیا لري.

مور د لته غواړو یوه بله خبره هم زیاده کړو چې د ځینو قومونو عمر د ځینو قومونو په پرتله ډېر اوږد وي څرنګه چې د مصر قوم درې زره کاله ژوندی وو، د دې پر خلاف یوناني قوم له زرو کلونو څخه زیات ژوندی پاتې نه شو. د قومونو د عمر د کموالي یا زیاتوالي علتونه هم هماغه دي کوم چې د وګړو د عمر د کموالي یا زیاتوالي دي.

خو د ژوند پر دريځ د خپلې برخې عمر له پای ته رسولو وروسته، پر قوم څه تېرېږي؟ آیا قوم راتلونکو نسلونو ته د خپل یادښت له پرېښودو پرته بل هېڅ شی هم نه پرېږدي او له نړۍ سره مخه ښه وکړي او آیا زمانه یې داسې له منځه یوسي، ګواکې چې هغه قوم هېڅ موجود نه وو؟

زما عقیده دا ده چې معنوي وجود بدلون کولای شي، خو فنا کېدای نه شي. هغه د مادي وجود په څېر له یوه څخه بل شکل او له یوې بڼې څخه بله بڼه غوره کوي، خو د هغه فطري ذرې له زمانې سره یو ځای پاتې وي. په دې اساس، د یوه قوم ټولنیز نفس ویده کېږي خامخا، خو د کلانوپه څېر په ځمکه کې خپل تخم وشیندي. پاتې شو د هغه قوم روح، نو هغه د ابدی عالم په لور پورته کېږي او زما په نزد قوم وي او که گل، د هغه یوازې روح او بوی یې، حقیقت او مطلق جوهر وي. څرنګه چې شیب، بابل، نېنوا او اتن او د بغداد روح زموږ د ځمکې شاوخوا د ایتهر په پردې کې لا تر اوسه پورې شتون لري، بلکې زموږ د ارواوو په ژورو کې ځای لري او موږ له انفرادي او ټولنیز اړخه، د هر هغه قوم میراث یو چې د ځمکې پر سطح را څرګند شوی دی؛ خو دا سپېڅلی میراث تر هغه وخته په انفرادي یا ټولنیزه بڼه کوم ځانګړی صورت نه شي غوره کولای، تر څو چې کوم داسې قوم رامنځته نه شي چې

تول وگري او تولې دلې په خپل ځان کې ور جذب کړي او په دې ډول يو هر اړخيز
تولنيز نفس رامنځته شي چې يو خاص ژوند او بېله اراده ولري.

د خبرو فلسفه

زما زړه له خبرو او خبرو کوونکو څخه تور شوی.
زما اروا له خبرو او خبرو کوونکو څخه ستومانه شوې.
زما عقل په خبرو او خبرو کوونکو کې له منځه لاړ.

سهار کله چې را وینښ شوم نو ومې لیدل چې خبرې زما چپرکت ته څېرمه په ورځپاڼو
او کتابکوټو کې ناستې او د دوکې او خباثت په سترگو راته گوري.

زه له بستري راپاڅېدم او په چای سره د خوب د اغېز د لرې کولو لپاره د کرکې له
خوا سره کېناستم. له ما سره يو ځای خبرې هم پاڅېدې او په نارو سورو زما په مخ
کې په نڅا شوې. له دې وروسته کله چې مې د چایو پيالې ته لاس اوږد کړ، نو هغو
هم خپل لاس را وغځاوه او له ما سره د چایو په څښلو لگيا شوې. کله مې چې
سکرت ولکاوه، هغو هم ولکاوه؛ او کله چې ما ختم کړ او ومې غورځاوه، نو هغو هم
وغورځاوه.

زه چې د کوم کار لپاره پاڅم، خبرې د سيوري په څېر په ما پسې وي. له ما سره پس-
پسې کوي. زما تر سر شاوخوا ته بنگس کوي او زما د ذهن په تشو کې يوه غوغا را
وپنځوي، خو کله چې وغواړم هغه وشرم نو په زوره وځاندي او بيا په پس-پسې،
بنگس او غوغا کولو بوخت شي.

زه چې بازار ته لاړ شم، خبرې د هر دکان په دروازه ولاړې مومم. د هر کور په دېوالونو يې گرځېدونکې را گرځېدونکې وينم، د خلکو په څېرو کې يې وينم. په داسې حال کې چې دا خلک پته خوله وي، خو زه خبرې د هغوی په خوځښتونو او چوپتياوو کې مومم، په داسې حال کې چې هغوی ناخبره وي.

کله چې له دښمن سره مخامخ شم، نو هغه وخت خبرې د گل په څېر وغورځېږي، ټوټې ټوټې شي او د جرار لښکر شکل غوره کړي چې يو سر يې په ختيځ کې وي او بل يې په لويديځ کې. بيا کله چې زه له خپل دښمن څخه وتښتم، نو د هغه د خبرو غږ زما په ذهن کې غوغا جوړه کړي لکه څرنگه چې ناهضم شوي خواړه په معدې کې ناکراري پيدا کوي.

زه چې محکمو، پوهنتونونو او مدرسو ته ځم، نو خبرې د هغوی له پلار او ورور سره يو ځای وينم. هغوی ټولو د دروغو په څادر کې ځان نغښتی، د نيرنگ پټکي يې وهلي او د چلبازی چپرکي يې پښو کړې وي.

بيا کارخانو، ښوونځيو او ادارو ته ورشم او کورم چې خبرې د خپلې مور، ترور او نيا تر څنګ ناستې وي او په خپلو غټو غټو شونډو ژبه را تېروي او هغوی ټول خبرو ته مسکي وي او په ما خندا کوي.

له دې وروسته که د صبر او ارادې يو څه قوت را پاتې شي، نو د ودانيو او عبادتځايونو ليدو ته ور ودانګم، خبرې هلته هم په گدۍ ناستې برېښي، په داسې شان سره چې تاج يې په سر وي او په لاسونو کې يې ډېره گرانبه شاهي امسا وي.

او کله چې ماښام کور ته را ستون شم، بيا له هماغه خبرو سره مخامخ کېږم چې سهار مې د مارانو غونډې په څښېدو او د لړمانو په څېر نېښ وهورکې حالت ليدلې وي.

خبرې په هوا کې، خبرې په هوا پسې وي. په ځمکه او د ځمکې لاندې دي.

خبرې د ایتهر په ځنگلو کې دي؛ د سیند په څپو، په سمڅو او ځنگلونو کې دي. د غرونو په هسکو کې دي. خبرې په هر ځای کې شته! نو بیا ارامتیا او سکون لټوونکي چېرته لار شي.

آیا په دې نړۍ کې د بې ژبو کومه ډله شته چې له هغوی سره یو ځای شم؟

آیا خدای د خپلې لورینې له مخې، د غوږونو د دروندوالي ډالی راباندې پېرزو کولای شي چې د تلپاتې ارامتیا په جنت کې بریالی ژوند تېر کړم؟

آیا د ځمکې په دې پراخه او وسیعه کره کې داسې هېڅ کونج نشته چې د ژبې له چټیاتو ارام وي، چېرته چې نه خبرې پلورل کېږي، نه پېرل کېږي، نه چاته ورکول کېږي او نه منل کېږي؟ کاش! زه پوهېدلای چې په نړۍ کې داسې هم څوک شته دی چې د خبرو له لارې د ځان لمانځنه نه کوي!

کاش ماته په ډاګه وای چې په دې خاورینه نړۍ کې داسې انساني ډله هم اوسېږي چې خوله یې له الفاظو ډک د لوتمارو غار نه وي.

که د خبرو کوونکو یوازې یو ډول وای، نو موږ به ډاډه شوي وو او صبر به مو کړی وو، خو د هغوی دومره ډېر ډولونه دي چې شمېر یې نه شي کېدای.

یوه ډله خو یې د ((چنگېنو)) ده چې ټوله ورځ په ډنډونو کې پراته وي او کله چې ماښام شي نو د ډنډ غاړې ته راشي او خپل سر له اوبو را وباسي او د شپې سینه له خپل ترتر څخه ډکه کړي، چې په اورېدلو یې د غوږونو پردې په شکېدو شي او اروا یې ناکراره شي.

او یوه ډله د هغو ((مياشو)) ده؛ او میاشي هم د ډنډونو تولید دی چې د غوږونو شاوخوا بنګېږي. د هغوی له شوره ډکه مکر سپکه شیطاني بنګا هغه ده چې د ازار رسولو جذبې زېږولې او سخت نفرت روزنه ور کړې ده.

او يوه ډله د هغو ((زندركرو)) ده؛ او دا يوه عجيبه او نا آشنا ډله ده چې هر تن يې په باطن كې يوه تيره لري، چې كله وخرخول شي نو يو داسې دوزخي شور او زور ترې وزېږي چې د هغه له ورو څخه ورو غږ هم د مېچني له گرزا زيات دروند وي.

او يوه ډله د هغو ((غويانو)) ده چې خپله خېټه له وېشو ډكه كړي او د كوڅو او سركونو په چوك ودرېږي او فضا په خپلو تېغونو دومره نه زغمل كېدونكې كړي چې كه ډېر نازك تېغ هم وي نو بيا هم د غوا له تېغ څخه زيات بد لگېږي.

او يوه ډله د هغو ((كونگانو)) ده چې خپل وختونه په دېستو او هډيرو كې تېروي او د تيارې ارامتيا او چوپتيا په هغو نارو او سوړو بدله كړي چې تر ټولو خوندوره برخه يې هم د كونگ له غږ څخه ډېره غم راوړونكې وي.

او يوه ډله د هغو ((اره كېسو)) ده چې ژوند ورته د لرگيو د نه اړه شوو ټوټو غونډې ښكاري او خپل ټول وخت د دې ټوټو په اړه كولو او ټوټه كولو كې تېروي. د هغوی د دې كار له امله يو عجيبه شور رامنځته كېږي چې كه ډېر زيات خور هم وي نو د اړو له شور څخه زيات ناوړه وي.

او يوه ډله د هغو ((ډمانو)) ده چې خپلې ارواوې په لويو لويو لرگيو درېوي او د هغوی له تشو خولو داسې شور را پورته كېږي، كه ډېر سپك هم وي نو د ډول له غږ څخه ډېر پرېشانه كوونكې وي.

او يوه ډله د هغو ((ژوونكو)) ده، چې هېڅ كار او بوختيا نه لري، پرته له دې چې چېرته ځای وويني، هلته كېږي. دا خلك خبرې ژويي او ډېرې خو يې ويلای هم نه شي.

او يوه ډله د هغو ((ټوكمارو)) ده چې د خلكو غيبت كوي، په خپلو منځونو كې د يو بل غيبت كوي، بلکې په بې شعوره ډول پخپله خپل غيبت كوي او دې غيبت ته د

ورتيا نوم ورکوي. په داسې حال کې چې ورتيا د جدیت يو ډول دی خو هغوی په دې نه پوهېږي.

او يوه ډله د هغو ((توکر اوبدونکو)) ده چې هوا په هوا سره اوبي، حال دا چې بيا هم لوڅه او بربنده پاتې وي.

او يوه ډله د هغو ((شارو گانو)) ده چې په اړه يې يو شاعر وايي: کله چې الوتونکی والوت نو داسې مې وگڼل لکه شاهين چې والوت.

او يوه ډله د هغو ((ساعتونو)) ده چې خلک د عبادتخايونو په لور ور غواړي، خو پخپله نه ور ننوځي.

له دې نه پرته ډېرې نورې ډلې هم شته چې لا تر اوسه د شمېر او تعريف له بریدونو هاخوا دي. زما په فکر کې په هغه ناپېژانده ډلو کې تر ټولو زیاته عجیبه ډله د هغو ویدو ډله ده چې له خپلو زېرمو څخه يې په فضا کې غوغا جوړه کړې ده، خو پخپله ور څخه ناخبره دي.

د ناروغۍ فلسفه

زما يو غاښ چينجي وهلی چې ډول ډول درد کوي. د ورځې په غوغا کې په ډاډ ناست وي او د شپې په چوپتياوو کې کله چې د غاښونو ډاکټر د ارامه خوب په مزو کې وي او درملتونونه ترلي وي..... په ناکراری را پاڅېږي.

يوه ورځ، کله مې چې د صبر کاسه را ډکه شوه، د غاښونو يوه ډاکټر ته ورغلم او ورته ومې ويل:

((دا غابن مې وباسه، د خوب خوند يې را باندې حرام کړی او د شپې ارامتيا او ډاډ يې را باندې په درد او کړاو بدل کړي.))

ډاکټر سر وښوراوه او ويې ويل:

((ناپوهي به وي که مور دا غابن وباسو، په داسې حال کې چې درملنه يې کېدای شي.))

ډاکټر، د غابن له يوې او بلې خوا خړل پيل کړل او ريښې يې ور پاکې کړې. د عجيبه عجيبه طريقو له کارولو وروسته چې کله په دې باوري شو چې په غابن کې اوس چينجی نه دی پاتې، نو سوری يې په يو خاص ډول سرو زرو ډک کړ او په وياړ يې وويل: ((اوس ستا دا غابن له روغو غابونو څخه زيات قوي شو.))

ورسره ومې منله او جېب مې له اشرفيو ور ډک کړ او په خوشالۍ خوشالۍ راغلم، خو لا يوه اونۍ نه وه وتلې چې بدبخته غابن بيا درد پيل کړ او زما د روح نغمې يې بيا مرگ ته د نږدې خلکو په خرا او د دوزخ په نارو او سوړو بدلې کړې.

دا ځل بل ډاکټر ته ورغلم او په ډېر احتياطن ډول مې ورته وويل:

((دا خطرناک زرين غابن وباسئ... هېڅ ډول زره خوړی مه پرې کوی، ځکه چې د کانو ژوونکي د هغوی له شمېرونکو سره توپير لري.))

ډاکټر غابن را و ایست، هغه شېبه که څه هم د درد او تکليف له مخې ډېره کړاومنه وه، خو په حقيقت کې مبارکه وه.

د غابن له ويستلو او له بشپړې پاملرنې وروسته ډاکټر وويل:

((ډېر ښه کار مو وکړ... چينجيو په دې غابن کې په ډېر ښه ډول ريښې کړې وې او د هغه د ښه کېدو هېڅ تمه نه وه.))

نن شپه ډېر ارامه ویده شوم... اوس هم په ارام یم او د غاښ پر ایستلو د خدای شکر پر خای کوم.

د انساني ټولنې په خوله کې ډېر غاښونه دي چې چینجیو خورلي دي او دا ناروغي دومره زیاته شوې چې تر وروستي بریده رسېدلې، خو انساني ټولنه له دې تکلیفونو څخه د ځان ساتلو لپاره غاښونه نه وباسي، بلکې یوازې په ډکولو او پټولو یې بسنه کوي او له پاکولو وروسته یې سوري په ځلېدونکو سرو ډک کړي او بس!

ډېری ډاکټران شته چې د انسانیت د غاښونو درملنه، د سترگو غولونکو سرو زرو د اوبو او ځلېدونکو موادو په وسیله کوي او ډېری ناروغان دي چې خپل ځان دې اصلاح غوښتونکو ته سپاري او د ناروغۍ کړاو تېروي او په همدې فرب و دوکه کې مړه شي.

بیا هغه قوم چې یو ځل ناروغ او مړ شي، بیا نه راژوندی کېږي چې نړۍ ته د خپلو معنوي مرضونو علتونه او د هغو ټولنیزو درملو حقیقت بیان کړي چې په استعمال یې قومونه د زوال او نېستۍ تر پولې رسېږي.

د شام د قوم په خوله کې خوسا، تور، خیرن او بوین غاښونه دي، زموږ ډاکټرانو وغوښتل چې هغه پاک کړي او سوري یې په ځلېدونکو موادو ور ډک کړي او پورته پرې د سرو زرو اوبه ورکړي، خو ناروغي ترې ورکه نه شوه او هېڅ کله نه شي ورکېدای، تر څو چې هغه غاښونه ونه ایستل شي. د کوم قوم په غاښ کې چې مرض وي، د هغه بیا معده هم کمزوره کېږي او ډېر داسې قومونه شته چې د هاضمې له خرابوالي سره لاس او گربوان او د مرگ خولې ته رسېدلي دي.

که شوک د شام چينجيو وهلی غابن ليدل غواړي، نو بايد هغو مدرسو ته سر ور ښکاره کړي چې راتلونکی انسان هغه مسایل زده کوي چې اخفش له سبويه څخه نقل کړي دي او سبويه له سائق اطعان څخه.

يا دې محکمو ته ور وگرځي، چېرته چې ظاهري ښکلا، درواغ او ریا کاري ده.

يا دې د غریبانو خېمو ته ورشي، چېرته چې وېره، بې زړه توب او ناپوهي خوره ده.

او له هغه وروسته دې هغو نازک-کوته د غابونو ډاکترانو ته ور شي چې نړۍ الې او د بې هوښۍ درمل ورسره وي او د چينجي وهلو غابونو د سوريو په ډکولو، د هغوی د لمدو رېښو په پاکولو خپل وخت تېروي. کله چې کوم شوک له هغوی سره خبرې کوي او د هغوی له ويناوو څخه برخمن کېدل غواړي، نو هغوی به له لویو خطیبانو څخه ومومي، چې ژبې يې د فصاحت او بلاغت بحرونه وي؛ هغه چې دلې جوړوي، غونډې کوي او په غونډو کې د خطابت په زور اورونه بلوي؛ هغه چې په تقريرونو کې يې نغمه وي، هغه نغمه چې د اوږو د ژرندې له نغمو څخه زیاته لوره او د جولای په شپو کې د چنګښو له تېترا څخه ډېر زړه راښکونکې وي.

د شام قوم د خپل ژوند خواږه په چينجي خورلو غابونو ژويي، له همدې يې په هره مړۍ کې زهرجنې لارې وي او دې زهرجنو لارو کابو د دې قوم ټولې کولمې ور بېکاره کړې دي.

کله چې شوک ورته دا خبره وکړي، نو هغوی يې په ځواب کې فرمايي: ((هو، د دې لپاره موږ د يوه نوي درمل په اختراع کولو بوخت يو، چې ډېره بې هوښي راوړي.)) او ويونکی چې کله دا ورته وايي چې: ((د دې غابونو د ایستلو په اړه څه نظر لری؟))

نو هغوی په کرس-کرس وځاندي او دا يوازې په دې چې هغوی د غابونو غوره درملنه نه ده ليدلې.

د پوښتنې په تکرارولو هغوی پاڅېږي او د بېزاري په لهجه خپل زړه ته وويي: ((په نړۍ کې څومره د فکر خلک دي او څومره بې بنسټه دي د دوی فکرونه.))

د غم فلسفه

زما خپلوان مړه شول او زه د ژوند په زندان کې بندي، د يووالي او يوازيتوب په نړۍ کې په هغوی وير کوم.

زما ملګري له ما بېل شول او زما ژوند له هغوی وروسته د غم او درد وياند انځور وګرځېد.

زما خپلوان او ملګري د مرګ په خوب ويده شوو او زما د هېواد غرونه په اوبنکو او وینو کې ولمبېدل. خو زه دلته همداسې ژوند تېروم لکه څرنګه چې د ژوند په خوندونو او د لمر له وړانګو څخه په روښانه غرونو له لوبو کوونکو خپلوانو او ملګرو سره مې تېراوه.

زما خپلوان د لوږې له لاسه مړه شول او څوک چې پاتې شول په توره له منځه يو وړل شول خو زه د هغو خلکو ترمنځ ګرځم راګرځم چې خوشاله دي، په خپل کار خوښ دي، له ښو نه ښه خواږه خوري، له غوره نه غوره شراب څښي او له اعلى نه په اعلى چپرکتونو ويده کېږي؛ هغه چې له ژونده خوشاله وي او ژوند ترې راضي وي.

زما خپلوان ډېر د ذلت او سپکاوي په مرګ مړه شول خو زه دلته په ارامتيا او ډاډ ژوند تېروم او همدا هغه تراژيدي ده چې زما د اروا په دريځ لوبول کېږي.

که زه په خپلو وړو خپلوانو کې وړی وای یا له خپل مظلوم قوم سره مې ظلم او خور زغملاى وای، نو د دواړو فشار به زما په سینه دومره سخت نه وو او شپې به زما په سترگو کې دومره توري نه وې، د دې لپاره چې خوک چې په مصیبت او بې وسۍ کې خپلو خپلوانو ته لاس ورکوي هغه یو داسې سپېڅلی ډاډ احساسوي چې د خپل وجود لپاره د شهادت د ولولې ارمانجن وي بلکې په خپل ځان ویاړ کوي. زه له بې گناه سره بې گناه مړ کېږم، خو زه له خپل وړي او مظلوم قوم سره نه يم په داسې حال کې چې هغه د مرگ له جلوس سره یو ځای د شهادت د عروج په لور روان دي خو زه دلته، اووه سینده را دې پلو، د ډاډ په سیوري او د امن په ټاټوبي کې ژوند تېروم.

دلته زه له مصیبت او مصیبت خپلو څخه لرې يم او په هېڅ شي حتی پخپلو اوبنکو هم فخر نه شم کولای.

یو مسافر، چې له خپل هېواد څخه میلونو لرې وي، له وړو خپلو او خپلوانو سره څه کولای شي؟

کاش زه پوهېدای، د شاعر ویر او ماتم څه کته لري؟

که زه د خپل هېواد په خاروه کې د غنمو بوتی وای، نو وړي ماشوم به ورمات کړی وم او زما په دانو به یې له خپلې سینې څخه د اجل لاسونه ایسته کړي وای.

که زه د خپل هېواد په باغونو کې پخه مېوه وای، نو وړې ښځې به خورلای وم او د خپلې گېډې اور به یې پرې مړ کړی وو.

که زه د خپل هېواد د هوا مرغه وای، نو وړي سړي به ښکار کړی وم او زما په بدن به یې له خپل وجود څخه د قبر سیوری لرې کړی وو.

خو آه! څومره د بې وسۍ او افسوس ځای دی چې زه نه د شام د پټیو د غنمو بوتی يم، نه د لبنان د درو پخه مېوه.

او همدا هغه خاموشه پیل دی چې زه یې پخپله د خپل خان او د شپې د سیورو په وړاندې سپک کړی يم. همدا هغه له درده ډکه کیسه ده چې زما ژبه او لاسونه یې را تړلي او په وړاندې یې په دې حالت کې ودرولی يم چې نه له ماسره هوډ او اراده شته او نه عمل.

—

خلک ماته وایي:

ستا د هېواد ويجاړتیا څه ده، پرته د نړۍ د یوې ناخیزې برخې د ويجاړۍ څخه او هغه اوبنکې او وینې چې ستا په هېواد کې وبهېدې، څه دي؟ پرته د اوبنکو او وینو له یو څو څاڅکو څخه چې شپه و ورځ د ځمکې د کرې له ډاگونو او درو څخه را توکېږي!

رښتیا دي! خو زما د هېواد ويجاړۍ، خاموشه بربادۍ ده. زما د هېواد ويجاړتیا هغه کناه ده چې په پایله کې یې ماران او ښاماران زېږي، زما د هېواد ويجاړتیا هغه تراژیدي ده چې نه پکې نغمې شته او نه منظرې.

که زما قوم د بې ایمانو ټکمارو چارواکو پر خلاف سرکښي کولای او د سرکښۍ په جرم وژل شوي وای، نو ما به دا ویل چې د خپلواکۍ په لاره کې مړ کېدل د غلامۍ په سیوري کې له ژوند کولو څخه غوره دي او کوم شخص چې توره په لاس مرگ ته غېږه ورکوي، هغه له حق سره یو ځای ژوندی وي.

که زما هېواد په قومي جنگ کې برخه اخیستي وای او یو یو بچی یې په جنگ کې په درد خوړلی وای، نو ما به ویل چې زما قوم یو توند او تېز توپان دی چې په خپل قوت سره شنې او وچې خانکې یو ځای ماتوي او له منځه وړي او په توپاني خانگو کې له منځه تلل، د زړبودۍ په غېږه کې له مرگ څخه غوره دي.

که په نړۍ کې کومه سخته زلزله راغلې وای چې له کبله یې زما هېواد له یوې مخې چپه شوی وای او زما خپلوان او ملګري په خاوره کې مړه شوي وای نو ما به ویل: دا پټ قوانین دي چې په حرکت کې د راوستلو مسؤلیت یې هغه قوت دی چې له انساني قوتونو څخه پورته او لوړ دی. په دې توګه، ناپوهي به وي چې موږ د هغو په رازونو د پوهېدو هڅه وکړو.

خو زما نږدې خپل او خپلوان د بغاوت په جرم کې نه دي مړه، د ازادۍ په لاره کې د جهاد په کولو نه دي شهیدان شوي او د دوی هېواد زلزلې نه دي ویجاړ کړي، بلکې دوی د غلامۍ ګناه وژلي دي.

زما خپلوان په دار وڅېژول شول.

دوی مړه شول او په داسې حالت کې چې د دوی لاسونه ښي او کېن لوري ته خواړه شوي وو او سترګې یې د فضا په تیارو کې خښې وې!

دوی مړه شول او د بې ژبې او چوپتیا په حالت کې مړه شول، ځکه چې د انسانیت غوږونه د هغوی له چيغو او نارو څخه بند وو.

هغوی مړه شول د دې لپاره چې له خپلو دښمنانو سره د ډارنو غوندې مینه او له خپلو مینه والو څخه د بې دینو په څېر نفرت یې نه شوای کولای.

هغوی مړه شول د دې لپاره چې ګنهګاران نه وو.

هغوی مړه شول د دې لپاره چې هغوی په ظالمانو ظلم نه وو کړي.

هغوی مړه شول ځکه چې هغوی امن خوښاوه.

هغوی مړه شول او په دې هېواد کې وږي مړه شول چېرته چې د شیدو او شاتو ویالې بهېدې.

هغوی مړه شول د دې لپاره چې دوزخي بنامارانو د هغوی د پتیو ټول ځناور او د مودي کورنیو ټوله غله تر ستوني تېره کړه.

هغوی مړه شول د دې لپاره چې مارانو دا فضا په خپلو زهرو سره زهرجنه کړه، هغه فضا چې د یاسمین، کلاب او نېتر په بویونو معطره وه.

اې د شام اوسېدونکو! زما او ستاسې خپلوان او نږدې خپل مړه شول، راوبښئ چې اوس مور له هغوی سره څه کولای شو چې د مرگ له منگولو څخه ژغورل شوي دي. زما سلکې د پېښېدونکو مخه نه شي نیولای او زموږ اوبښکې د هغوی سخته تنده نه شي خړوبولای.

نو بیا مور هغوی له لورې او تندي څخه څنګه وژغورو؟

آیا مور د شک او تردد، غفلت او بې پروایۍ په حالت کې په دې درد ناکې پېښې سترګې پټې کړو او د ژوند په سپکو او عادي کارونو کې بوخت اوسو؟

اې زما شامي وروره، هغه جذبه، چې تا د کور پر غاړه د خپل ورور د مرستې لپاره هڅوي، یو بې ساری امتیاز دی چې تا د ورځې له رڼا او د شپې له تیاري څخه د برخمن کېدو حقدار بولي.

د ټوکر مجسمه

یوه ورځ مې په کروندې کې له ټوکر جوړې مجسمې ته وویل: ته به په دې کروندې کې ولاړه ولاړه ستومانه شوې یې؟

هغې وويل: د ځناورو د وېرولو خوند دومره ژور او دوام لرونکی دی چې هېڅکله هم نه ترې سترې کېږم.

له يوې شېبې فکر وروسته مې وويل: دا رښتيا دي ځکه چې ما هم د دې خوشالي خوند ځکلی دی.

هغې وويل: هو، هغه خلک چې بدن يې له بوسو او وښو ډک وي، له دې خوند سره ښه بلدتيا لري.

د دې په اورېدو له هغه ځايه روان شوم، خو په دې نه يم خبر چې هغې زما ستاينه وکړه او که په ما يې ملنډې ووهلې.

يوه موده تېره شوه او په دې موده کې له هغې مجسمې فيلسوف جوړ شوی وو.

او کله چې بيا د هغې تر څنګ تېر شوم، ومې ليدل چې پر هغې دوو کارغانو ځاله جوړه کړې ده.

دوه ښځې

زه چې په کوم کلي کې وزېږېدم په هغه کې يوه ښځه او يوه يې لور اوسېده. دا دواړه د کابوس په ناروغۍ اخته وې.

يوه شپه چې په ټوله نړۍ چوپتيا خوره وه، مور او لور مې وليدلې چې د خوب په حالت کې په خپل باغ کې گرځېدې.

مور، خپلې لور ته وويل: ((همم، زه پوه شوم چې زما هغه دښمنه ته يې چې زما
ځواني يې تباہ کړه. هو، همدا ته يې چې زما د ژوند په کنډوالو يې د خپل ژوند
ودانۍ جوړه کړې. اې کاش! چې ته مې وژلای شوای.))

نجلی ورته وويل: ((اې کرکجنې او خانغوبښتونکې زړې بودی! ته يې چې زما او زما
د خپلواک فطرت ترمنځ خنډ يې او غواړې چې زما ژوند له خپل مراوي ژوند سره يو
شان کړې. اې کاش! خدای دې مرگ په نصیب کړه.))

په دې وخت کې يوه چرگ اذان وکړ او دواړه ښځې را ويښې شوې، زړې په ډېرې
مينې خپلې لور ته وويل: ((ايا دا ته يې زما د ځيگر توتې!))
او نجلی په ډېره مينه ځواب ورکړ: ((هو زما گرانې مورې!))

د واده ژوند

په شواکس ښار کې يو شهزاده اوسېده. ټولو له هغه سره ډېره مينه کوله. نارينه،
ښځې او ماشومان تر دې چې له څرخايونو به شپانه هم د هغه ستړي مشي ته راتلل!
خو خلکو فکر کاوه چې د شهزاده ښځه ورسره هېڅ مينه نه کوي. ښايي ښځه به
يې له ده کرکه کوي.

يوه ورځ د گاونډي حکومت شهزی د شواکس له شهزی سره ليدو ته راغله. دواړه
تر ډېره يو ځای ناستې وې او له يو بل سره يې د زړه خواله کوله.

په خبرو خبرو کې يې خبره تر شهزاده گانو پورې ورسېده. د شواکس شهزې په احساساتي ډول وويل:

((زه ستا د واده په ژوند رخه کوم، ستا او ستا د شهزاده پر خوشالي باندې. حال دا چې زما پر واده ښه پرېمانه موده تېره شوې ده، خو که رښتيا رانه وپوښتې نو زه خو له خپل مېړه کرکه کوم هغه يوازې زما خو نه دی؛ زما غونډې بد مرغه ښځه به په دې درسته نړۍ کې نه وي.))

نو مېلمه شهزې هغې ته وکتل او ويې وويل:

((که له ما وپوښتې نو په حقيقت کې يوازې همدا ته له خپل مېړه سره رښتيني مينه کوي ځکه چې ستا په سينه کې لا تر اوسه د مينې تنده پاتې ده. هغه تنده چې له امله يې د ښځې ښايست پاتې وي، کت مت هماغسې لکه د گلونو له امله د بن پسرلی...))

خو د رحم وړ دی زما حالت او زما د خاوند چې مور صبر کړی او يو بل زغمو. يوازې خپله نکاح پالو او زموږ په ژوند تاسې او نور خلک تېروتي ياستې چې له وياړ ډکه خوشالي او خوښي پرې کوي.))

سترکه

يوه ورځ سترگې وويل: زه له دې درو وړ هاخوا په شنې لړې کې پوښل شوی غږ وينم. آيا هغه ښايسته نه دی؟

غور واورېدل او له لږ ځنډ فکر وروسته يې وويل: غر چېرته دی؟ زه خو د هغه غر نه اورم.

بيا لاس وويل: زه د هغه د لمس او احساس کولو بې ځايه هڅې کوم. هېڅ غر مرنشته دی.

پوزې وويل: دلته هېڅ غر نشته ځکه چې زه يې بوی نه شم احساسولای. سترگې خپل پام بل خوا ته واړاوه او بيا درې واړو د سترگو په حيرانوونکو تصوراتو بحث پيل کړ.

ويې ويل: ښکاري چې سترگه لېونی شوې ده.

کيدړه

يوې کيدړې د سهار په وخت کې په خپل سيوري سترگې واچولې او ويې ويل چې: ((نن زما د سهارنی لپاره بايد يو اوبن را پيدا شي.))

کيدړه ټول سهار د اوبن په لټه پسې سرگردانه - سرگردانه گرځېده، خو کله چې غرمه يې خپل سيوری بيا وليد نو ويې ويل: ((زما لپاره خو به يو مورک هم بس وي.))

لېونی اوبه

د وختونو خبره ده چې په یوه ښار کې چې نوم یې بربادي وو، یوه پاچا حکومت کاوه. دا پاچا ډېر زړور او هوښیار وو. د پاچا د زړورتیا له امله خلک ترې وپېرېدل، خو بل خوا د هوښیارتیا له امله یې بیا مینه ورسره کوله.

د دې ښار په منځ کې یو کوهي وو چې اوبه یې یخې او د ملغلرو په څېر رنې وې. د ښار ټولو خلکو، بلکې په خپله پاچا او د دربار غړو هم له همدې کوهي څخه اوبه څښلې. ځکه چې له دې پرته په ښار کې بل کوهي نه وو. یوه شپه کله چې ټول خلک په خواږه خوب ویده وو، یوه کوډگره ښار ته رانوته او د عجیبه درملو اوه څاڅکي یې په کوهي کې واچول او ویې ویل: ((له دې وروسته هر څوک چې دا اوبه وڅښي لېونی کېږي به.))

په سبا ورځ پاچا او د هغه له وزیرانو پرته د ښار ټولو اوسېدونکو د کوهي اوبه وڅښلې او د کوډگرې له وړاندوینې سره سم ټول لېونیان شول.

په دې ورځ د ښار په کوڅو او بازارونو کې خلکو د یوه بل په غوږ کې همدا ویل چې زموږ د پاچا او وزیر اعظم ماغزه خراب شوي او موږ د دې لېوني پاچا حکومت نه شو زغملای او باید له تخته یې راوغورځوو.

کله چې ماښام شو نو پاچا د سرو زرو په یوه لوبښي کې له دې کوهي څخه اوبه راوغوښتې کله چې اوبه راغلې، نو په خپله یې هم وڅښلې او بیا یې په وزیر اعظم هم وڅښلې. د بربادي په ښار کې د خوښۍ مېلې جوړې شوې، ځکه چې خلکو ولیدل چې د دوی د پاچا او وزیر اعظم دماغ بېرته ښه شوی دی.

لورې ارادې

درې سړي په يوه قهوه خونه کې را يو ځای شول. په دوی کې يو توکر پلورونکی، يو نجار او دريم يې منجور (قبر کينونکی) وو.

توکر پلورونکي وويل: نن مې ډېر اعلى کفن په دوو اشرفيو پلورلی. راځئ، ټول ښه په مړه کېده شراب وڅښو.

نجار وويل: ما نن ډېر غوره تابوت پلورلی دی، ځکه نو له شراب سره به شامي کباب هم وخورو.

منجور وويل: ما نن يوازې يو قبر کينلی دی، خو د مړي وارثانو ماته دوه چنده پيسې راکړې. راځئ، لږ کلاب جامن هم ورسره را وغواړو.

د شپې په قهوه خونه کې تر ډېرو مزې-چرچې روانې وې او درې واړو شراب، کباب او کلاب جامن نوش جان کول، ځکه چې درې واړه خمار او خوشاله وو.

د هتې څښتن په خوښۍ خپلې ښځې ته کتل، ځکه چې د هغه کيراکانو بې درېغه لگښتونه کول.

کله چې له قهوه خونې څخه راووتل، سپورمۍ پورته شوې وه.

درې واړو پر سرک سندري ويلې، په لور غږ يې خبرې کولې او روان وو.

هتيوال او مېرمنه يې د قهوه خونې په دروازه کې ولاړ وو، هغوی ته يې کتل.

مېرمنې يې وويل: دا خلک څومره ازاد، خوښ او خوشاله دي که دوی هره ورځ همداسې راشي، نو زموږ زوی هېڅ اړتيا نه لري چې د شرابو په هتې کې سر وخوروي،

بلکې مور پخپلو عوايدو بڼې لورې زده کړې ور باندې کولای شو او يو لوی عالم ترې جوړېدای شي.

د وښو خلي وويل

د وښو يوه خلي خزان وهلې پانې ته وويل: ته د را غورځېدو پر وخت شور ماشور ولې جوړوې؟ ستا دې شور زما پسرلنی خوب را خراب کړی دی.

پانې په غوسه ورته وويل: اوو تبت ذاته، په پستی کې اوسېدونکی، له موسيقيت بې برخې او بدرنگه خليه! چې په لورو بادونو کې نه اوسې نو د راگ په لی به څه پوه شې؟

له دې وروسته، خزان وهلې پانه په ځمکه ویده شوه او کله چې پسرلی راغی او سترگې يې پرانیستې، وېې لیدل چې اوس پخپله يو خلی ترې جوړ وو.

کله چې بیا خزان راغی او په دې خلي نورې پانې را وغورځېدې، نو ورو يې وويل: ((دا خزان وهلې پانې څومره شور کوي. زما خوږ خوب يې را خراب کړ.))

دوه عالمان

په يوه ښار کې دوه عالمان اوسېدل چې په خپل منځ کې يې ډېر سخت اختلافات لرل او د يو بل په وړتيا او استعداد به يې رشخند واهه. په دوی کې يو دهري او بل خدای پرسته وو. يوه ورځ دواړه په بازار کې يو ځای شول او د خپلو خپلوانو په شتون کې يې د خدای په موجوديت او عدم موجوديت بحث پيل کړ، له ساعتونو مناظرې وروسته له يو بله جلا شول.

په همدې ماښام دهري جومات ته لاړ او له خپلو تېرو کناهونو د بښنې لپاره يې له خدای نه بښنه وغوښته.

دا بل عالم خپل کتابونه وسوځول، په دې چې دهري شوی وو.

د نېکې او بدې فرېشته

د نېکې او بدې فرېشته د غره په څوکې سره يو ځای شوې.

د نېکې فرېشته وويل: اې وروره، سهار پخیر!

د بدې فرېشته پته خوله ولاړه وه.

د نېکې فرېشته وويل: نن ستا طبيعت راته ښه نه ښکاري؟

د بدی فرښتې وویل: له یوې مودې راهیسې خلک ستا گومان را باندې کوي. ستا په نوم راته غږ کوي او ستا په څېر چلند را سره کوي، دا خبره مې ډېره بده راځي.
د نېکۍ فرښتې وویل: خو په ما باندې بیا ستا گومان کوي او ستا په نوم راته غږ کوي.

د دې په اورېدو د بدی فرښتې د انسان په حماقت لعنت ووايه او والوته.

حضرت بايزيد بسطامي رح اويهودي راهب

د بايزيد هغه کيسه چې د يوې غيبې اشارې له مخې د يهودو په جامه کې د هغوی غونډې ته ورغلی وو؛ له ((روض الفائق)) سرېره د امام شافعي په نوموتي کتاب ((روضة الرياضين)) او د هغه په لنډيز کې هم راغلې ده. دا کيسه حضرت مولانا سيد ابوالاعلی مودودي رحمه الله له عربي اردو ته ژباړلې چې پښتو ته هم له اردو څخه ژباړل شوې.

حضرت بايزيد بسطامي رحمة الله عليه ته يوه ورځ په مراقبه کې امر وشو چې د يهودو جامې واغونډه او سمعان سيمې ته لاړ شه او د يهودو په اختر کې گډون وکړه. حضرت بايزيد رح لومړی خو له دې الهام نه وارخطا شو خو کله چې بيا بيا خلې همدا ډول الهام ورته وشو نو د يهودو لباس يې په تن کړ او د اختر په ورځ يې سمعان ته تشریف يووړ.

کله چې ټول يهودان هلته راټول شول او د هغوی لوی لوی علما هم راغونډ شوو نو تر ټولو لوی راهب د وينا کولو لپاره پاڅېد. خو کله چې ودرېد، نو په وعظ کولو ونه توانېد او پر زړه يې يو خاص اغېز احساس کړ چې له امله يې ژبه له کاره ولوېده. کله چې تر ډېره پورې چوپ ولاړ وو نو خلکو شور او زوږ جوړ کړ او خلکو د دې

چوپتيا علت ترې وپوښته. راهب ورته وويل چې: نن زمور منځ ته كوم محمدي (ص) رانوتی دی، د هغه محمدي (ص) له امله زه تقرير نه شم کولای، په دې چې هغه زمور د آزمويونکي په توگه راغلی.

کله چې گډونوالو دا خبره واورېده، نو يو ډول غوسه او خفکان جوړ شو او خلکو هغه راهب ته وويل چې مور ته اجازه راکړئ چې ويې وژنو. راهب وويل چې پرته له كوم دليل او برهان نه يې وژل په کار نه دي، بلکې لومړی د حجت د پوره کېدو لپاره خبرې ورسره وکړئ، له هغه وروسته يې بيا ووژنئ.

کله چې خلکو دا واورېدل نو د نوي راغلي کس په لټه کې شوو. راهب وويل اي محمدي زه تا ته ستا پيغمبر صلی الله عليه وسلم واسطه كوم چې هر چهرته ناست يې همالته ودرېره، که دې مور ډاډه کړو نو مور به ستا اتباع وکړو؛ خو که تا د اسلام په اړه زمور شکونه لرې کولای ونه شو، نو مور به تا ووژنو. حضرت بايزيد رح سمدستي پاڅېد. د گډونوالو منتظرې سترگې ارامه شوې. راهب وويل: اي محمدي! مور له تا يو څو پوښتنې کوو، که تا هغه ځواب کړې نو مور به ستا او ستا د دين پيروان شو که نه نو د همدې غونډې په مخکې به وژل کېږي. حضرت بايزيد رح د پوښتنو اجازه ورکړه.

راهب: را وښيه هغه يو څه شی دی چې دوهم يې نشته؟

حضرت بايزيد رح: داسې يو چې دوهم يې نه وي هغه د الله تعالی ذات دی.

راهب: هغه دوه څه دي چې درېيم يې نشته؟

حضرت بايزيد رح: هغه دوه شپه او ورځ دي چې درېيم نه لري.

راهب: هغه درې څه شی دي چې څلورم يې نشته؟

حضرت بايزيد رح: عرش، کرسی او قلم.

راهب: هغه څلور راوبښه چې پنځم يې نشته.

حضرت بايزيد رح: تورات: انجيل، زبور، قرآن.

راهب: هغه شپار شيان څه دي چې اووم يې نشته؟

حضرت بايزيد رح: شپار ورځې دي چې ځمکه او آسمان پکې پيدا شوي.

راهب: داسې اوه شيان راوبښه چې اتم يې نه وي.

حضرت بايزيد رح: اوه آسمانونه.

راهب: داسې اته شيان راته ووايه چې نهم يې نه وي.

حضرت بايزيد رح: د عرش او چتوونکې پرېښتې.

راهب: هغه نهه شيان څه دي چې لسم نه لري؟

حضرت بايزيد رح: د حضرت صالح عليه الصلوة والسلام د قوم هغه نهه کلي چې فساد کوونکي پکې مېشت وو.

راهب: عشره کامله څه ده؟

حضرت بايزيد رح: هغه شخص چې د تمتع حج وکړي او د قربانۍ وس ونه لري، نو هغه ته پکار ده چې لس روژې ونيسي. د دې روژو، لس ورځو ته عشره کامله وايي.

راهب: هغه يوولس او دولس او ديارلس څه دي؟

حضرت بايزيد رح: د حضرت يوسف عليه السلام يوولس وروڼه، دولس مياشتې او حضرت يوسف عليه السلام په خوب کې ديارلس شيان د سجدي په حالت کې ليدلي وو.

راهب: هغه کوم قوم دی چې دروغ یې وویل او جنت ته لاړ او هغه کوم خلک دي چې رښتیا یې وویل خو دوزخ ته لاړل؟

حضرت بایزید رح: د حضرت یوسف علیه اسلام وروڼو دروغ وویل خو جنت ته لاړل. یهود او نصارا د یو بل په دروغ کتلو کې رښتیني دي، خو هغوی به دوزخ ته ځي.

راهب: ستا په ټول بدن کې ستا د نوم ځای چېرته دی؟

حضرت بایزید رح: د هغه ځای ستا دوه غوږونه دي.

راهب: قسم د هغو بادونو چې گرد الوځوي، بیا د هغو ورېځو چې پټي اوچتوي، بیا د هغو کښتو چې په نرمې چلېږي، بیا د هغو ملایکو چې له امر سره سم وپش ترسره کوي، د دې آیتونو تفسیر راته ووايه.

حضرت بایزید رح: له ((ذاریات)) نه مراد بادونه دي. له ((حاملات)) نه مراد له اوبو نه ډکې ورېځې دي. له ((جاریات)) او ((مقسمات)) نه مراد هغه پرښتې دي چې له یوه شعبانه تر بل شعبانه د انسانانو لپاره د رزق رسولو دنده ترسره کوي.

راهب: هغه څه شی دی چې د ساه اخیستلو نسبت ورته شوی خو روح نه لري؟

حضرت بایزید رح: هغه صادق سهار دی چې روح نه لري خو بیا هم تنفس پکې شته دی؛ والصبح اذا تنفس.

راهب: هغه څوارلس شیان څه دي چې له الله تعالی سره د خبرو کولو فضیلت ور په برخه دی؟

حضرت بایزید رح: اوه اسمانونه او اوه ځمکې.

راهب: هغه کوم قبر دی چې خپل مړی یې ورسره گرځاوه؟

حضرت بایزید رح: د حضرت یونس علیه السلام کب.

راهب: هغه کومې اوبه دي چې نه له اسمانه را وړېدلې او نه له ځمکې را ایستل شوې؟

حضرت بايزيد رح: حضرت سليمان عليه السلام چې بلقيس ته کومې اوبه لېږلي وې، هغه د اسونو د خولو اوبه وې چې نه له اسمانه وړېدلې وې او نه له ځمکې راوتلې وې.

راهب: هغه څلور شيان راوښيه چې نه د مور له خېټې پيدا شوي او نه د پلار له شا نه تېر شوي؟

حضرت بايزيد رح: د حضرت اسماعيل عليه السلام پسه. د حضرت صالح عليه السلام اوبښه. حضرت آدم عليه اسلام او حوا عليها السلام.

راهب: هغه وينه چې تر ټولو مخکې په ځمکې وبهېده، د چا وه؟

حضرت بايزيد رح: له ټولو نه مخکې د هابيل وينه وه چې د قابيل د قتل له امله په ځمکې وبهېده.

راهب: هغه څه شی دي چې خدای پيدا کړ او له پيدا کولو وروسته يې بېرته په خپله وپېره؟

حضرت بايزيد رح: د مؤمن نفس چې خدای پيدا کړی او بيا يې په خپله اخيستی.

راهب: اې محمدي (ص)! هغه کوم غږ دی چې الله تعالی پيدا کړی او بيا يې د هغه بدي بيان کړې؟

حضرت بايزيد رح: هغه د خره غږ دی.

راهب: هغه کوم مخلوق دی چې الله تعالی پيدا کړی او د هغه له لويوالي يې خلک وپرولي دي؟

حضرت بايزيد رح: د بنخو چل او مکر.

راهب: هغه څه شی دی چې الله تعالی پیدا کړي او په خپله یې د هغه په هکله پوښتنه هم کړې؟

حضرت بايزيد رح: د حضرت موسی علیه السلام عصا، چې خدای پیدا کړې او بیا یې په خپله د هغې اړوند پوښتنه هم کړې.

راهب: په بنخو کې تر ټولو غوره بنخې او په سیندونو کې تر ټولو غوره سیندونه کوم دي؟

حضرت بايزيد رح: حضرت حوا (ع)، خدیجة الكبرى (رض)، عایشه (رض)، آسیه (ع)، فاطمة (رض)، مریم (ع)؛ او په سیندونو کې غوره د جیحون، سیحون، دجله، فرات او نیل سیندونه دي.

راهب: تر ټولو غوره غرونه او غوره ژوي کوم دي؟

حضرت بايزيد رح: په غرونو کې تر ټولو غوره غر د طور غر دی او په ژویو کې تر ټولو غوره ژوی اس دی.

راهب: ای محمدي (ص)! ووايه په دوولسو میاشتو کې تر ټولو غوره میاشت کومه یوه ده؟ او په شپو کې تر ټولو غوره شپه کومه ده؟ او د ((طامت)) کلمې تفسیر څه دی؟

حضرت بايزيد رح: غوره میاشت د روژې میاشت ده، په شپو کې غوره شپه د قدر شپه ده او طامت د قیامت د ورځې نوم دی.

راهب: په یوه ونه کې دوولس بناخونه دي، په هر بناخ کې دوولس پانې او په هره پانه کې پنځه کلان دي، دوه کلان لمر ته دي او په درې کلانو سیوری غورېدلی، ووايه چې دا څه شی دی؟

حضرت بايزيد رح: له ونې مراد كال دى چې دولس مياشتې لري او هره مياشت دېرش ورځې لري. په هره ورځ كې پنځه گلان يعنې د پنځه وخته لمنځونه، چې د ماسپنين او مازديگر د لمر په رڼا يعنې د ورځې ترسره كېږي او د ماښام، ماخوستن او سهار درې لمنځونه په سيوري يعنې د لمر له لوېدو وروسته كېږي.

راهب: هغه څه شى دي چې كعبې ته ورسېده او د بيت الله طواف يې وكړ په داسې حال كې چې نه پكې روح شته او نه هم په هغه باندې حج فرض دى؟

حضرت بايزيد رح: د حضرت نوح عليه السلام كښتى، كله چې د توپان په حالت كې دا كښتى عربو ته ورسېده نو د بيت الله طواف يې وكړ كه څه هم بيت الله په اوبه كې ډوبه وو.

راهب: الله تعالى څو نبيان پيدا كړي؟ په هغو كې څو مرسل او څو نامرسل دي؟

حضرت بايزيد رح: صحيح علم يې له الله تعالى سره دى خو داسې ښكاري چې يو لك او څلورويشت زره نبيان تېر شوي دي چې په هغو كې درې سوه او ديارلس مرسل او نور يې نامرسل دي.

راهب: هغه څلور شيان كوم دي چې اصل خو يې يو دى خو رنگ او خوند يې په خپلو كې توپير لري؟

حضرت بايزيد رح: دا څلور شيان سترگه، غوړ، پزه او خوله دي. د غوړ د اوبو خوند تريخ، د سترگې اوبه مالکيني، د خولې لارې خوږې او د پزې د اوبو خوند تريو دى. راهب: د نقير، قطمير او فتيل د کلمو تفسير څرگند کړه.

حضرت بايزيد رح: نقير د خرما د زري باندیني سپين رنگ ته وايي؛ قطمير د زري سپين پوستکى دى؛ فتيل د زري په منځ كې سپين تار ته وايي.

راهب: د سبد او لبد کلمو تفسير راته ووايه.

حضرت بايزيد رح: د اوزې او پسه د وېستانو نوم دی.

راهب: ووايه هم او زم د چا نوم دی؟

حضرت بايزيد رح: له حضرت آدم عليه السلام نه د مخکنيو امتونو نوم دی.

راهب: ووايه خر په خپل غږ کې څه وايي؟

حضرت بايزيد رح: د ماليې په اخيستونکو دې د الله تعالی لعنت وي.

راهب: د سپي غږ څه شی دی؟

حضرت بايزيد رح: په دوزخيانو دې د الله تعالی د غضب له مخې هلاکت راشي.

راهب: د غويي تسبیح څه ده؟

حضرت بايزيد رح: د الله تعالی سپېڅلتيا بيانوو او د هغه ستاينه هم سپېڅلې ده.

راهب: اس د جنگ په ميدان کې څه وايي؟

حضرت بايزيد رح: پاک دی هغه ذات چې هغه وخت زما ساتنه کوي چې خلک له يو بل سره مخېږي او په خپلو کې په جنگ اخته کېږي.

راهب: د اوبن تسبیح راوښايه.

حضرت بايزيد رح: زما لپاره الله تعالی بسنه کوي. د ساتنې او ملاتړ لپاره الله بسندويه دی.

راهب: د چونگېني تسبیح څه ده؟

حضرت بايزيد رح: پاک دی هغه ذات چې په دښتو او بيابانونو کې يې عبادت کېږي او د خرابيو سموونکی دی.

راهب: د بلبل په خوږ غږ کې کوم آيت دی؟

حضرت بايزيد رح: سبحان الله حين تمسون و حين تصبحون؛ ژباړه: نو د الله تسبيح
كوي كله چې ماښام كوي او كله چې سهار كوي.

راهب: هغه څه شي چې الله تعالى وحي ور لېرلې، خو نه هغه انسان دي، نه
پېري او نه پرېښته؟

حضرت بايزيد رح: د شاتو مچي.

له دې نه وروسته حضرت ابو يزيد رحمة الله عليه وفرمايل كه كومه بله پوښتنه دي
وي نو ووايه، خو راهب نته وكړه او ويې ويل چې بله كومه پوښتنه نه لرم. نو حضرت
ابو يزيد (رح) وفرمايل اوس زه غواړم له تا يوه پوښتنه وكړم: اې راهبه! ته له آسماني
كتابونو خبر يې، يوازې يوه خبره راته وكړه چې د آسمان او د جنت كلي څه شي
ده؟

راهب د دې پوښتنې په اورېدو حيرانه شو. حضرت ابو يزيد د كډونوالو پام ځانته ور
واړاوه او ويې ويل چې ما د دومره پوښتنو ځواب وركړ خو ستاسې راهب د يوې
پوښتنې له ځوابولو هم مخ اړوي. راهب چې دا واورېدل نو ويې ويل چې زه د ځواب
در كولو لپاره چمتو يم؛ خو وپېرېم چې شته خلك به زما خبره ونه مني. كله چې
كډونوالو دا خبره واورېده، نو ويې ويل چې مور به هېڅكله هم ستا مخالفت ونه
كړو. كه كومه حق خبره وي، نو څرگنده يې كړه. مور يې د منلو لپاره چمتو يو، ته
زمور مشر يې، مور ستا اطاعت كوونكي يو، كه كوم هدايت زمور لپاره گټور وي، نو
په څرگند ډول يې وړاندې كړه. راهب وويل چې رښتيا خبره دا ده چې د جنت كلي
لا اله الا الله محمد رسول الله ده.

كډونوالو چې د راهب له خولې دا الفاظ واورېدل، نو ټولو د مسلمانېدو اعلان وكړ.
د يهوديت ټولې نښې له منځه يو وړل شوې او د حضرت بايزيد رحمة الله عليه په
لاسونو ټول خلك په اسلام سر لوري شوو. حضرت بايزيد بسطامي (رح) ته الهام

وشو چې تا زموږ لپاره د يهوديت جامې اغوستې وې، موږ ستا د دې اطاعت په بدل کې ستا له امله سلگونه خلک په اسلام کې داخل کړو.

د حضرت بايزيد بسطامي رح عيني کيسې

(۱)

کله چې بايزيد (رح) خښ کړی شو، نو د علي مور يې چې د احمد خضرويه رح ښځه وه، زيارت ته راغله. کله چې له زيارت نه اوزگار شوه نو ويې ويل: تاسو پوهېږئ چې بايزيد (رح) څوک وو؟ خلکو وويل چې: تاسې تر موږ ښه پوهېږئ.

هغې وويل: يوه شپه ما د کعبې طواف کاوه او د يو څه ځنډ لپاره کېناستم او ویده شوم. په خوب کې مې وليدل چې پرېستو زه آسمان ته يو ورم. ما تر عرش لاندې يوه دښته وليده چې اوږدوالي او پلنوالي يې هېڅ حد نه لاره، هغه ټوله دښته له کلانو ډکه وه او د هر گل په پانې ليکل شوي وو: بايزيد رح ولي الله دی.

شيخ ابوسعيد ابو الخير د بايزيد رح زيارت ته راغی، نو ويې فرمايل دا هغه ځای دی چې په ټوله دنيا کې چې د چا کوم شی ورک شي، هغه دې يې دلته ولتوي.

(۲)

علامه محمد اقبال رحمه الله د بايزيد په اړه فرمايي:

دور ها بايد که تا یک مرد حق پیدا شود بايزيد اندر خراسان يا اويس اندر قرن

(۳)

علامه اقبال رح هغه خبره په خپل يوه شعر کې راوړې ده چې د حضرت بايزيد رح د سنتو د اتباع حال دا وو چې ټول ژوند يې خټکي له دې امله ونه خوړ چې له احاديثو دا خبره ور ثابته نه شوه چې پيغمبر صلی الله عليه وسلم خټکي په څه ډول خوړلی. همدا کلمات د لاندیني شعر ژباړه ده:

کامل بسطام در تقلید فرد اجتناب از خوردن خربوزه کرد

(۴)

بايزيد به د شپې څلور رکعته لمونځ وکړ بيا به يې سلام وگرځاوه او و به يې ويل دا لمونځ د قبلېدو وړ نه دی. بيا به يې څلور رکعته لمونځ وکړ، بيا به يې همدا وويل چې دا لمونځ د قبلېدو وړ نه وو، تر دې چې په همدې ډول به شپه پای ته ورسېده او سهار به يې الله تعالی ته زاری کولې چې ما ستا په وړاندې د ښه لمانځه ډېره هڅه وکړه خو پکې پاتې راغلم. په دې چې څنگه چې زه يم، هماغسې مې لمونځ هم دی، د همدې لپاره ما په خپلو لمونځ کوونکو بندگانو کې وشمېره.

(۵)

د يوه جومات امام له بايزيد رح نه وپوښتل چې تاسې کار خو نه کوئ نو بيا خورئ او څښئ له کومه ځايه. بايزيد وفرمايل لومړی ما پرېږده چې هغه لمونځ چې همدا اوس مې په تا پسې وکړ، هغه بېرته را وگرځوم، ځکه چې کوم څوک چې خپل رازق نه پېژني، د هغه تر شا لمونځ نه صحيح کېږي.

همداسې يو کس ته بايزيد وفرمايل چې: کوم خدای چې سپي، پيشو او حيواناتو ته روزي ورکوي، نو آیا هغه بايزيد ته رزق نه شي ورکولای؟ دغه راز يوه شخص ترې وپوښتل چې: تاسې ته رزق له کومه راځي؟

ويې فرمايل: که دا رزق نه وای، نو له اسمانه به مو نازل کړی وای.

(۶)

بایزید رح فرمایي چې: یو خلی د دجلې سیند ته ور نږدې شوم، نو اوبه له ډبره جوشه زما هرکلي ته را پورته شوې؛ خو ما ورته وویل چې ستا دا بڼه راغلاست به ما د ذرې هومره هم کبرجن نه کړي او زه خپل دېرش کلن ریاضت د تکبر له امله نه شم ضایع کولای، ځکه چې زه د کرم غوښتونکی یم نه د کرامت.

(۷)

وايي چې په سیند کې یو لړم د ډوبېدو په حال کې وو، نو بایزید له سینده را وایست خو لړم وچيچه. هغه لړم درې خلی په سین کې ولوېد او بایزید رح هر ځل هغه را وایست او هغه لړم درې واړه واړه بایزید رح وچيچه. یو شخص چې نږدې ولاړ وو ویې ویل: تاسې ډېر عجیب یاستئ، هغه تاسې چيچي او تاسې بیا هم په هغه رحم کوئ. نو ویې فرمایل چې که هغه له بدې څخه نه منع کېږي، نو زه له نېکۍ کولو څخه ولې را وگرځم؟

(۸)

مولانای روم رحمة الله تعالی علیه د حضرت بایزید بسطامي رح د وخت یوه کیسه بیانوي چې یوه مسلمان یوه یهودي ته د اسلام دعوت ورکړ. یهودي ورته وویل چې د کوم اسلام لور ته مې غواړې؟ که د بایزید بسطامي رح اسلام وي، نو هغه زما له وس او توانه ډېر اوچت دی چې د لاسته راوړو کوښښ یې زما د وس خبره نه ده او که اسلام هماغه دی چې ته یې عملي بېلگه یې نو ستا په پرتله زما په څېر یو عادي انسان هم غوره دی. ستا اعمال خو داسې دي چې که کوم کس د اسلام خواته مایل هم وي، ستا په لیدو به یې له اسلام نه کرکه وشي.

(۹)

یوه ورځ یوه شخص د بایزید رح لپاره یو څه منې راوړې. بایزید بسطامي رح یوه منه را واخیسته او ویې موسل او بیا یې ټولې منې په ناستو خلکو ووېشلې او بیا یې وفرمایل چې که زه د خپل نفس غوښتنې پوره کړم، نو پر هغه به مال برلاسی شي. فرمایي: څوک چې د خپل نفس غوښتنه پوره کړي، د هغه په عمل کې به تنبلي او سستي را پیدا شي.

(۱۰)

یو ځلې حضرت بایزید رح د خپل نفس جایزه واخیسته نو ډېر چاغ یې وموند. بایزید وفرمایل: اې نفسه! زه خو په تا ډېر کم خورم، څښم او ستا هېڅ غوښتنه نه پوره کوم، نو بیا څنگه دومره چاغ شوی یې؟ هغه ځواب ورکړ چې: د هغه درناوي له امله چې تاته یې درکوي. ویې پوښتل کوم درناوی؟ نفس ورته وویل: کله چې ته بازار ته ځې نو ټول خلک تا ته ودرېږي او ستا لاسونه ښکلوي، بس زه هم په همدې خپل کار وباسم.

بایزید رح وفرمایل: ښه دا خبره ده، نو د روژې په میاشت کې یې د بازار په منځ کې دودۍ ژوول پیل کړل. د بایزید رح د دې کار له امله خلک ورڅخه بدگمانه شوو او له هغه یې کرکه وشوه. اوس چې بایزید رح خپل نفس ته وکتل، نو ډېر ډنگر شوی وو.

(۱۱)

بایزید رح فرمایي چې: ما درې کاله مجاهده وکړه، خو علم او په هغه باندې له عمل کولو څخه مې هېڅ شی هم زیات سخت ونه موندل. دغه راز فرمایي چې: که ووينئ چې یو کس په هوا کې الوخي، نو د هغه په دې کرامت مه غولېږئ تر څو چې ونه

گورئ چي هغه په اوامرو و نواھيو، د الله تعالى د حدودو په ساتنه او د شريعت په عملي کولو کې څنگه دی؟

د پيغمبر ص ځانگړنې

علامه عبدالرؤف مناوي (متوفي ۱۰۰۳ هـ) ليکي چې د پيغمبر صلی الله عليه وسلم له بې شمېره ځانگړنو څخه يوه ځانگړنه دا هم ده چې الله تعالى په قرآن کریم کې د نبي کریم ص هر يو غړی مبارک بېل بېل یاد کړی دی.

الف) د پيغمبر ص د څېرې مبارکې په اړه ارشاد دی: قد نرى تقلب وجهك.

ب) د سترگو په اړه يې راځي: ولا تمدن عينيك.

ج) او د ژبې مبارکې په اړه يې ارشاد دی: فانما يسرناه بلسانك.

او لاس او څټ مبارک دواړه يو ځای یاد شوي: ولا تجعل يدك مغلولة الى عنقك.

د) په همدې ډول د سينې او ملا يادونه په الم نشرح سورت کې يو ځای شوې ده: الم نشرح لك صدرک ووضعتنا عنک وزرک الذی انقض ظهرک.

ه) مبارک زړه يې په دې آيت کې یاد شوی: نزل به الروح الامين على قلبك.

د عربو حريص

مفتي محمد تقی عثمانی حفظه الله په خپل کتاب ((تراشي)) کې ليکي:

په عربو کې اشعب نومي يو شخص (متوفي ۱۵۴هـ) د خپل حرص له امله ډېر زيات مشهور وو، تر دې چې لقب يې هم طامع يعني حريص مشهور شوی وو او د حرص او لالچ په اړه بيخي يو متل گرځېدلی وو. هر کله به چې د کوم شخص په اړه ويل کېدل چې هغه ډېر حريص دی نو وايي چې: هغه د خپل وخت اشعب دی. يا پلانکی خو له اشعب نه هم وړ تېر دی. په عربي ژبه کې مې دا جملې ډېرې اورېدلې وې. خو د خطيب رح په کتاب ((د بغداد تاريخ)) کې د هغه يو څو کيسې راغلې چې د طبيعت د تازه کېدو لپاره يې دلته راوړو:

الف:- اصمعي رح وايي چې يوه ورځ ماشومان په اشعب پسې شول او خوراوه يې، اشعب يې پر وړاندې بې وسه شو، نو ماشومانو ته يې وويل: ((هله، لار شئ، سالم بن عبدالله خرماوې وېشي)).

ماشومانو چې دا واورېدل نو د حضرت سالم رح د کور لور ته يې ور منډې کړې. اشعب چې دا وليدل نو په خپله يې د ماشومانو تر شا منډه پيل کړه چې څوک خبر دي؛ کېدای شي دا خبره رښتيا وي او سالم رح به په رښتيا هم خرماوې وېشي.

ب:- ضحاک وايي چې حريص اشعب د يو څو خلکو تر څنګ تېر شو چې د سودا د خرڅولو کڅورې يې جوړولې. اشعب ورته وويل: لږ لويې لويې يې جوړې کړئ! هغوی وپوښتل چې: هغه ولې؟

اشعب ورته وويل: کېدای شي چې کوم څوک په همدې کڅورو کې زما لپاره کومه دالۍ راوړي!

ج:- اشعب بيا په خپله وايي چې: کله به مې چې په کومه جنازه کې کېدون وګر او هلته به مې دوه سړي په خپلو کې په خبرو وليدل، نو تل به مې همدا احساسوله چې کېدای شي مري به زما لپاره کوم وصيت کړی وي او دوی به په هماغه اړه خبرې کوي.

پرماشوم امر کول

علامه طاهر بن عبدالرشید بخاري رح ليکلي دي چې هر پلار ته پکار ده چې کله په خپل زوی امر کوي نو د صريحو الفاظو پر ځای دې داسې ووايي چې:

((زویه، که هغه فلانی کار وکړې نو ښه به وي.))

په دې چې که صراحتاً امر وکړي او مثلاً وایي چې: ((داسې وکړه!)) او زوی د کوم علت له مخې هغه کار ونه کړي، نو هغه به د مور و پلار د نافرمانۍ له امله په کبیره ګناه اخته شي. حال دا چې په لومړي صورت کې دا وېره نشته.

په عادي خبرو کې د قرآن کریم آیتونه

حضرت عبدالله بن مبارک رح فرمایي چې: زه یو ځلې حج ته لارم، په لاره کې مې یوه زړه ښځه ناسته ولیده چې د وړیو کمیښ یې اغوستی وو او د وړیو خادر یې په ځان کړی وو، ما سلام پرې واچاوه، نو هغې ځواب راكړ: سلامّ قولا من رب رحيم.

ما وپوښتل: الله تعالی دې پر تا رحم وکړي، ته دلته څه کوي؟

ویې ویل: من یضلل الله فلا هادی له؛ ژباړه: څوک چې الله بې لارې کړي، هغه لره هېڅ لارښود نه وي.

زه پوه شوم چې لاره ترې غلطه شوې. له همدې مې ترې وپوښتل: چېرته ځي؟

ويې ويل: سبحن الذي اسراى بعبدہ ليلا من المسجد الحرام الى المسجد الاقصى؛
ژباړه: پاک دى هغه ذات چې خپل بنده يې د شپې له مسجد الحرام نه مسجد
الاقصى ته وې وور.

زه پوه شوم چې حج يې کړى او غواړي بيت المقدس ته لاړه شي. ومې پوښتل: له
کوم وخت راهيسې دلته ناسته يې؟

ويې ويل: ثلث ليال سويا؛ ژباړه: پوره درې ورځې.

ما وويل: له تاسره خو د خوراک هم څه نشته، خورې څه؟

ځواب يې راکړ: هو يطعمنى ويسقين؛ ژباړه: هغه الله په ما خوري او څښي.

ما وپوښتل: اودس په څه شي کوي؟

ويې ويل: فيتمموا صعيدا طيبا؛ ژباړه: په پاکې خاورې تيمم وکړئ.

ما وويل: له ما سره د خوراک يو څه شته، خورې يې؟

ځواب يې راکړ: اتمو الصيام الى اليل؛ ژباړه: تر شپې پورې روژې بشپړې کړئ.

ما وويل: دا خو د روژې مياشت نه ده.

ويې ويل: ومن تطوع خيرا فان الله شاكر عليم؛ ژباړه: او کوم څوک چې په نېکۍ کې
زيادت وکړي، نو الله تعالى شکر کوونکى او پوهېدونکى دى.

ما وويل: د سفر په حالت کې خو فرض روژه پرېښودل هم روا ده.

ويې ويل: وان تصوموا خير لكم ان كنتم تعلمون؛ ژباړه: که تاسې پوهېږئ نو روژه
نيول زيات غوره دي.

ومي ويل: ته زما غوندي ولي خبرې نه کوي؟

خواب مې ترلاسه کړ: ما يلفظ من قول الالديه رقيب عتيد؛ ژباړه: انسان چې کومه خبره کوي، د هغه لپاره يوه ساتونکې پرېسته وي.

ما وپوښتل: ته له کومې قبيلې څخه يې؟

ويې ويل: لاتقف ما ليس لك به علم؛ ژباړه: او په هغه څه پسې مه کېږه چې تاته يې پوهه نه وي.

ومي ويل: وبنه له ما تېروتنه وشوه.

ويې ويل: لاتثريب عليكم اليوم يغفرالله لكم؛ ژباړه: نن پر تاسو کومه پږه نشته، الله دې بخښنه درته وکړي.

ومي ويل: که غواړې زما پر اوښې سپره شه او له خپلې قافلې سره يو ځای شه.

ويې ويل: وما تفلوا من خير يعلمه الله؛ ژباړه: تاسې چې هره نېکي کوي، الله پرې پوه دی.

خپله اوښه مې کېنوله، خو هغې له سپرېدو مخکې وويل: قل للمومنين يغضوا من ابصارهم؛ ژباړه: مؤمنانو ته ووايه چې خپلې سترگې ښکته کړي.

ما خپل سترگې ښکته کړې او هغې ته مې وويل: سپره شه.

خو کله چې هغه سپره شوه نو ناڅاپه اوښه وتښتېده او په دې اړه و دور کې د هغې جامې خپرې شوې، پر دې کار هغې وويل: ما اصابكم من مصيبة فبما كسبت ايديكم؛

ژباړه: تاسې ته چې هر مصيبت رسېږي هغه ستاسې د اعمالو له امله وي.

ومي ويل: لږ ودرېږه چې زه اوښه وټرم، بيا پرې سپره شه.

هغې وويل: ففهمناها سليمان؛ ژباړه: مور د دې مسئلې حل سليمان (عليه السلام) ته ور وښود.

ما اوبنه وتړله او هغې ته مې وويل: اوس پرې سپره شه. هغه سپره شوه او دا آيت يې ولوست: سبحان الذي سخر لنا هذا وما كنا له مقرنين وانا الى ربنا لمنقلبون؛ ژباړه: پاک دی هغه ذات چې زموږ لپاره يې دا سورلۍ اېل کړه او موږ يې (رام) کوونکي نه وو او بې شکه چې موږ ټول خپل پروردگار ته ورگرځېدونکي يو.

ما د اوبنې پرې ونيو او روان شوم. ما ډېرې تېزې مندې وهلې او ورسره مې په زوره زوره چيغو باندې اوبنه هم وېروله. د دې په ليدو هغې وويل: واقصد في مشيك واغضض من صوتك؛ ژباړه: او په خپل تک کې له اعتدال نه کار واخله او خپل غږ دې تيت کړه.

اوس زه ورو ورو روان شوم او يو څه اشعار مې زمزمه کول پيل کړو، په دې باندې هغې وويل: فاقراءوا ما تيسر من القران؛ ژباړه: نو چې څه درته اسانه وي هماغومره ترې لولئ.

ما وويل: ته د الله تعالى له خوا په ډېرو نېكيو نازول شوې يې.

ويې ويل: وما يذكر الا اولوالالباب؛ ژباړه: او له دې يوازې د عقل څښتنان پند اخلي.

له يو څه چوپتيا وروسته مې وپوښتل: مېړه لرې؟

ويې ويل: لا تسألوا عن اشياء ان تبدلکم تسوکم؛ ژباړه: د داسې شيانو په اړه پوښتنه مه کوئ چې که پر تاسې ښکاره شي، په تاسې بد ولکي.

اوس زه پته خوله شوم او تر خو چي قافله را ونه رسېده، هېڅ خبره مې هم ورسره ونه كړه. قافله نږدې راغله نو ورته مې وويل: دا ده قافله راغله، په دې كې ستا خپل څوك دي؟

ويي ويل: المال والبنون زينة الحياة الدنيا؛ ژباړه: مال او زامن د دنيوي ژوند ښكلاوي دي.

زه پوه شوم چې په قافله كې يې زامن شته دي. ومې پوښتل: په دې قافلې كې د هغوی څه كار وو؟

ويي ويل: وعلمت وبالنجم هم يهدون؛ ژباړه: او (پيدا كړې يې دي) علامې او په ستورو سره (هم) دوی لار مومي.

زه پوه شوم چې د دې زامن د قافلې لارښوونكي دي، نو خپمو ته مې نږدې وروسته او ومې پوښتل: دا دی خپمې راغلې، اوس ووايه ستا (زامن) څوك دي؟

ويي ويل: واتخذالله ابراهيم خليلا... وكلم الله موسى تكليما... يا يحيى خذالكتب بقوة.

نو غږ مې وكړ: اي ابراهيمه، اي موسى، اي يحيى! نو لږ ځنډ وروسته څو ځوانان چې د سپوږمۍ غونډې ښايسته وو، زما مخې ته راغلل.

كله چې مور ټول په ډاډه زړه كېناستو نو ښځې خپلو زامنو ته وويل: فابعثوا احدكم بورقكم هذه الى المدينة فلينظرو ايها ازكى طعاما فلياتكم برزق منه؛ ژباړه: خو يو كس مو لگه دغو سپينو روپيو سره ښار ته واستوي چې وكوري كوم يوه سره ښه پاك خواړه دي نو بيا دې لگه هماغه نه څه خواړه درته راوري.

کله يې چې خبره واورېده، نو يو ځوان لار او يو څخه خواړه يې راوړل، هغه خواړه زما مخې ته هم کېښودل شو: کلووا واشريو هنيا بما اسلقتم في الايام الخالية؛ ژباړه: خورئ، څښئ (ښه) په خوند سره، دهغو عملونو په بدله کې چې په تېرو ورځو کې مو وړاندې لېرلي وو.

نور مې حوصله تنکه شوه او هلکانو ته مې وويل: ستاسې خواړه دې پر ما حرام وي، تر څو پورې چې د دې ښځې حقيقت را ونه ښايئ.

هلکانو وويل چې: زموږ د مور له څلوېښت کلو راهيسې همدا حال دی، له څلوېښتو کلو راهيسې يې له قرآني آياتو پرته بله جمله نه ده ويلې. او دا بنديز يې پر ځان له دې کبله لگولی دی چې داسې نه له ژبې يې کومه ناروا يا ناوړه خبره وشي چې د الله تعالی د خفگان سبب شي.

ما وويل: ذلك فضل الله يؤتيه من يشاء والله ذو الفضل العظيم.

په کنایه پوهېدل

کتاب: تراشي

حضرت قيس بن سعد بن عباده رض معروف صحابي دی او تر اوږدې مودې پورې د مصر والي وو. موسی بن عقبه رح فرمايي چې يوه ورځ يوه زړه ښځه هغه ته راغله او ويې ويل: زه شکایت لرم چې زما په کور کې مېرېان او چينجيان ډېر کم دي.

حضرت قيس وفرمايل چې: څومره ښه کنایه وه، د دې کور له دودې، غوښې، غورو او خرماوو وړ ډک کړئ.

په لمانځه کې هېر شوی ځای وریاد شو

کتاب: تراشي

يو ځلې يو شخص امام ابو حنيفه رح ته راغی او ويې ويل چې دېره موده وشوه، ما خپل مال يو ځای خښ کړی وو، اوس مې هغه ځای په یاد نه دی، کومه لاره را وښايئ.

امام صاحب ورته وويل چې دا د فقهي کومه خبره نه ده، خو يوه لاره به دروښيم، کور ته لاړ شه او نن ټوله شپه لمونځ وکړه، هيله ده چې ان شاء الله هغه ځای به در په یاد شي.

هغه کس لاړ. لا تر اوسه د شپې څلورمه برخه تېره شوې وه چې هغه ځای ور یاد شو. نوموړی کس راغی او امام ابو حنيفه رح ته يې دا خبره وکړه. نو هغه مبارک ورته وفرمايل چې: زما فکر هم همدا وو چې شيطان به تا ټوله شپه لمونځ کولو ته پرې نه ردي، خو تا ته په کار وو چې د ځای له یادېدو وروسته دې هم ټوله شپه لمونځ کړی وای او په دې ډول به دې د الله تعالی شکر پر ځای کړی وو.

د امام ابو حنيفه خوب

کتاب: تراشي

په څلور رکعتو لمونځ کې کله چې په دوهم رکعت کې کېنې نو يوازې التحيات ويل کېږي، درود نه لوستل کېږي. د امام ابو حنيفه مسلک دا دی چې که کوم شخص

په تېروتنې سره د دوهم رکعت په ناسته کې له التحیات وروسته تر اللهم صلی علی محمد پورې ولولي، نو پر هغه د سهوې سجده واجبېږي.

په همدې اړوند د امام صاحب یوه کیسه ده او هغه دا چې یو ځلې امام صاحب په خوب کې نبي کریم صلی الله علیه وسلم ولید، پیغمبر ص ترې وپوښتل چې: کوم شخص چې پر ما درود لولي، ته پر هغه د سهوې سجده څنګه واجبولای شي؟

امام ابو حنیفه رح ځواک ورکړ چې: د دې لپاره چې هغه پر تاسې په هېره کې درود لوستی دی.

پیغمبر ص د امام صاحب دا ځواب خوښ کړ. (البحر الرائق، ص ۱۰۵، ج ۲)

د خدای قدرت

کتاب: تراشي

جان ولیم کلاتس نوميالی مقاله لیکونکی ليکي چې: د گل یو خاص ډول دی چې (Jack in the pulpoint) نومېږي. په دې بوټي کې د گلانو غوټې دوه ډوله وي: نر او ماده. په دې بوټي کې وړې وړې پیالې ته ورته نباتي کړۍ وي او د همدې کړيو په منځ کې گلان وده کوي او دباندې راوځي. د نورو بوټو په څېر په دې کې هم د گلانو وده د نر او مادې له یو ځای کېدو څخه کېږي، خو په دې بوټو کې د القاح یو عجیب او نادر نظام وجود لري. دلته نر او ماده نېغ په نېغه نه یو ځای کېږي بلکې دا القا د ډېرو وړو مچيو له لارې سرته رسېږي. هغه داسې چې د بوټي نباتي کړۍ له پورته نه پراخې وي خو د دننه له خوا تنګې وي. وړه مچۍ د نر بوټي په دې کړيو کې ننوتل غواړي، خو کله چې منځ ته ورسېږي هلته ونښلي. یو خو له وړاندې څخه لا لاره تنګه وي، بله دا چې څنګه مچۍ د کوم نر بوټي کړۍ ته ور ننوځي، د هغه کړۍ

په پورتنۍ برخه کې د موم غونډې مواد د دننه لور ته ښوېدل پیل شي چې د کړۍ دېوالونه پرې وتړل شي. اوس دا مچۍ نه د مخته تگ لاره لري او نه هم د شاته تگ، د همدې لپاره هغه په خپل ځای کې د لېونتوب په حالت کې تاوېږي راتاوېږي. د دې لېونۍ تاوېدا له امله د بوټي تناسلي ذرې د مچۍ په بدن پورې ونښلي. او څنګه چې دا کار بشپړ شي نو د کړۍ له پورتنۍ برخې نه موم ته ورته موادو راوتل ودرېږي. د موم له امله د بوټي پورتنۍ برخه یو څه سخته شوې وي، خو له یو څه کوبښې وروسته مچۍ دباندي را ووځي.

له دې وروسته همدا مچۍ د کوم ماده بوټي کړۍ ته په هماغه ډول ور ننوځي، خو د ښځینه بوټي په حلقو کې دا خاصیت دی چې هغه مچۍ له ور ننوتو وروسته دباندي را وتو ته نه پرېږدي، مچۍ چې دننه لاره شي نو د تل لپاره همالته بندي شي، تر دې چې مرګ ورته راشي، له مړینې یو څه وخت مخکې هغه د دباندي را وتلو وروستۍ هلې ځلې کوي، په دې کې هغه د نر بوټي تناسلي ذرات ښځینه بوټي ته انتقال کړي او د تناسل دا عمل بشپړ شي.

دا یوه عجیبه معامله ده چې د نر بوټي حلقه لومړۍ مچۍ ته د ورننوتو موقع ورکوي، بیا هغه راکیره کړي او وروسته بیا د وتلو موقع هم ورکوي. د دې پر عکس ښځینه بوټی یې له کیږولو وروسته د وتلو موقع نه ورکوي. *فتبارک الله احسن الخالقین.*

مضمون نکار د دې پېښې له بیانولو وروسته لیکي:

((آیا دا ټولې نښې د الله تعالی په وجود دلالت نه کوي؟ زموږ د عقلونو لپاره دا تصور کول بیخي ستونزمنه ده چې دا عجیب او غریب نظام یوازې یوه حادثاتي کارنامه ده. دا منل حتمي دي چې دا ټول د مستحکم پلان او د بشپړ قدرت پایله ده. (الله يتجلى فى عصر العلم ص ۵۱))

د ځينو صحابو له خوا ازاد شوي بنديان

کتاب: تراشي

نواب صديق حسن خان صاحب رحمة الله عليه د النجم الوهاج په حواله د ځينو صحابو له لوري د آزاد شويو غلامانو شمېر په لاندې ډول را اخيستی دی:

نوم	د بنديانو شمېر
حضرت عايشه رض	۶۹
حضرت عباس	۷۰
حضرت حكيم بن حزام رض	۱۰۰
حضرت عبدالله بن عمر رض	۱۰۰۰
حضرت عثمان غني رض	۲۰
حضرت ذوالكلاع حميري رض	۸۰۰۰
حضرت عبدالرحمن بن عوف رض	۳۰،۰۰۰ (يوازې په يوه ورځ كې)

له دې په ډاگه کېږي چې يوازې اوو صحابو ۳۹ زره ۲ سوه ۵۹ مرييان خوشی کړي او ښکاره ده چې د نورو زرگونو صحابو ازاد کړي غلامان په دې لړليک کې شامل نه دي.

خيرکتيا

د قاضي اياس په اړه ابراهيم بن عزروق بصري رح بيانوي چې: مخکې له دې چې اياس بن معاويه رح قاضي شي، يوه ورځ مور ورسره ناست وو. په دې وخت کې يو کس راغی او مخامخ په يوه لور ځای کېنوست او لارويانو ته يې ځير ځير کتل پيل

کړل. لږ خنډ وروسته، هغه سړی له خپل ځایه را پورته شو او په یوه لاروي پسې ورغی. او د هغه خېرې ته له کتلو وروسته بېرته راغی او په خپل پخواني ځای کېنوست. ایاس بن معاویه رح هغه ته وکتل او ویې ویل: ووايئ دا سړی څه غواړي؟

خلکو وویل: تاسې یې ووايئ؟

ایاس بن معاویه رح: دا سړی ماشومانو ته درس ورکوي او په یوه سترګه روند غلام یې ورک شوی دی، د هغه په لتون پسې راوتی دی.

د نوموړي پر دې خبره له مور نه یو کس پاڅېد او له هغه سړي یې پوښتنه وکړه: تاسې د څه شي په لټه کې یاست؟

هغه وویل: زما یو غلام ورک شوی دی، د هغه په لټه کې یم.

ترې ویې پوښتل: هغه غلام څنګه وو؟ هغه د خپل غلام ډېرې ځانګړنې وښودې او په آخر کې یې وویل چې یوه سترګه یې هم نشته.

ویې پوښتل: ستا دنده څه ده؟

ویې ویل: ماشومانو ته درس ورکوم.

مور حیرانه شوو او له ایاس رح نه مو وپوښتل چې: تاسې په دې ټولو خبرو څنګه پوه شوی؟

ایاس بن معاویه رح وفرمایل: کله چې دا شخص دلته راغی، نو ومې لیدل چې دی د ځان لپاره د یوه مناسب ځای په لټه کې وو. او په پای کې یې داسې ځای وټاکه چې په دې ساحه کې تر ټولو لوړ وو. ما د ده حالت ته چې وکتل نو د شاهي کورنۍ غړی راته ښکاره نه شو. نو ما فکر وکړ چې داسې بل څوک کېدای شي چې د پاچاهانو غوندې ناسته یې خوښېږي؟ له ډېر چورت وروسته مې فکر ته راغلل چې دا خوی

یوازې د ماشومانو په ښوونکي کې وي. له دې نه پوه شوم چې دا شخص ښوونکي دی.

مور وپوښتل: او د غلام په کیسې څنګه پوه شوی؟

ایاس رح خُواب ورکړ: په همدې وخت کې دې کس د یوه معمولي حیثیت لرونکي داسې لاروي د خپرې په لیدو پسې ورغی چې یوه سترګه یې نه وه. نو پوه شوم چې دی خپل غلام لتوي او غلام یې هم په یوه سترګه روند دی.

امام ابو حنیفه رح او یو اعرابي

یحیی بن جعفر رح فرمایي چې: امام ابو حنیفه رح ماته خپله یوه کیسه وکړه. امام رح فرمایي چې: یو ځلې مې په دښته کې اوبو ته ډېره سخته اړتیا شوه. یو اعرابي راغی. له هغه سره د اوبو یوه کوزه وه. له هغه نه مې اوبه وغوښتې، خو هغه د اوبو له راکولو انکار وکړ او ویې ویل چې په پنځو درهمو یې درباندي پلورم. ما پنځه درهمه ورکړل او کوزه مې ترې واخیسته.

بیا مې هغه ته وویل چې: د وریشو ډوډۍ ته دې زره کېږي؟

هغه وویل: راوړه.

ما هغه ډوډۍ ورته ورکړه چې د زیتون په غوړیو ښه غوره شوې وه. هغه ښه په ماړه نس وخوره. دا ځل هغه تېری شو.

راته ویې ویل چې: یوه پیاله اوبه راکړه.

ما ورتہ وویل چې: په پنځه درهمه یې درکوم، له هغه نه یې په کم نرخ نه درکوم او
په دې ډول هغه اړ شو چې زما پنځه درهمه بېرته راکړي. (کتاب الاذکيا ابن جوزی
(۱۱۰

پای

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**